

הזמן היותר

התקשר לייעוץ 08-8523548
SALES@BZ-COM.COM מושב גן הדרום

השבועון של כל הקיבוצים • מס' 1433 • כ"ב באייר ה'תשע"ד, 22 במאי 2014

מועדון הכותנה

השאיפה להיות עובדי אדמה בארץ ישראל
דרכה חבורת ניצולי שואה צעירים ונטולי
ידע חקלאי להפוך את הפלחה לאחד
ממקורות ההכנסה המרכזיים של גבעת עוז
עד היום * עמ' 14

צילום: ארכיון גבעת עוז

ירוקים מתמיד! לקבלת העיתון במייל, צור קשר בדוא"ל: yerukim.tmag@gmail.com

מטרו גאים להציג את הרכבים
החשמליים הטובים בעולם
במחירים ושירות ללא תחרות.
בוא עכשיו לסניף מטרו הקרוב
וצא עם רכב חשמלי חדש.

החל מ-
25,000 ₪
בלבד!

**מנצחים
באיכות
מנצחים
במחיר**

www.metro.co.il *9930 | דרום - ירון פרג: 057-7361270 | צפון - גלעד: 052-6117083

קטנות קיבוציות

היו שעזבו את הקיבוץ,
היו שהקיבוץ עזב
אותם. אלה ואלה היינו
לפנים ילדי חוץ, הילדים
של הקיבוץ

אברהם שרון

הפנסיונרים

הוויכוח על אודות גובה הפנסיה בקיבוצים חשוב וראוי (במאמר מוסגר שייפתח לרגע קט: הוא מתחיל כבר להיות רלוונטי גם לגביי...). המתנתי עד שיתקרב מעט להט הוויכוח, אשר כמשורר ער וכצפוי ישוב להתלהט כפעם בפעם, כדי לומר כי איש לא מקפח את הפנסיונרים בכור נת מכוון. אם הקצבה זעומה - ברבים מהקיבוצים היא אכן כזאת - איש אינו אשם בה. ודאי לא בשרירות לב או באטימותו. אמת חיים פשוטה: לקיבוצים רבים אין די כסף כדי להעניק קצבה סבירה, מכובדת, שניתן יהיה לכנותה, חרף החורים שבה, רשת ביטחון. אין טעם להביט לאחור ולנסות למצוא אשמים בכך שקיבוצים לא צברו כסף מספיק לשלם לחבריהם הגמלאים קצבה מכובדת. המחסור של מי מהם שגובה הגמלה אינו מספיק למילוי צורכיהם הבסיסיים אינו שונה, מהותית ועקרונית, ממחסורם של צעירים מהם, אשר המצוקות שלהם אינן פחות חריפות.

ילדי חוץ

בקיבוץ, כולנו היינו ילדי חוץ. ילדי עצים ופרחים. קונדסים. פרחחים. ילדי שיחים ועציצים. ילדי שדות וחמציצים. השדות היו ביתנו. החוצות, המטע, השדה, הכרם, הבוסתן. החוץ היה מוגן

שיר היונה.: יונים על חוט תיל - גליל תחתון 2013

לבבית. אני מסמיק טיפה אדומה עכשיו, לפני שאני מודה ומתוודה כי לא האמנתי כי זה אפשרי, כי זה ייתכן והנה אני נוכח לדעת כי אכן כן - יש קיבוץ מתחדש או, אם לדייק, קהילה מתחדשת. ויש משהו חגיגי באוויר ובאווירה גם בסתם יום, כל יום, של חול. חיים חדשים.

הדובה הגדולה

היא רובצת שם זה עידן ועידני, נימ, לפני הספירה. תמיד באותו מקום, תמיד באותה תנוחה. רחוקה, לבנה, לא מאיימת, לא נוהמת. היא עדיין ישנה את שנת הנצח שלה. וכל עוד אני מביט ורואה אותה במקומה הטבעי, הקבוע, הנצחי, אני יודע שעודני ילד.

מותר. סליחה אם אחרוג מהשור, רה, אם אפקיע עצמי מראשונים תמיד אנחנו. מי קבע שמוכח רחים להיות תמיד ראשונים? תמיד אנחנו? גם המקום השני מכובד. גם כינור שני - אני - נדרש בתזמורת. לא רק המכים בתופים והתוקעים בחצוצרות, גם הפורטים על כלי מיתר. או, לכל המעט, הלוחש מאחורי הקלעים. חול חגיגי בקהילה

תושבי ההרחבה הקהילתית תרמו תרומה חשובה, מוערכת ומבורכת לאירועי יום הזיכרון ויום העצמאות. הם וילדיהם השתלבו בהם להפליא. יש בהם אנשים מוכשרים בתחומים שונים ומגוונים. התרומה העיקרית שלהם היא בעצם נוכחותם, בהשתלבותם הטבעית במרקם האנושי הנרקם וקורם אור וחיוכים. הם יוצרים ומשרים אווירה נעימה, פתוחה,

ובטוח, כמו שבית אמור להיות. משפחת הקיבוץ הייתה מקבילתה של המשפחה הביולוגית. שתייהן היו אחת - לא אחת ללא חיץ, ללא הבדלה. לימים גדלנו ובגרנו. היו שעזבו את הקיבוץ, היו שהקיבוץ עזב אותם. אלה ואלה היינו לפני ילדי חוץ, הילדים של הקיבוץ. ועדיין הד ייללת התן לא נמוג, כמו גם ריח אהבתי הראשונה.

צומד נוח

זה בסדר. אפשר לעמוד נוח. אין הכרח לעמוד בדם מתוח. "הקשב" הוא ציווי מופרך. סליחה, לא אני. לא עכשיו. לא רוצה להקשיב יותר על פי צו. אעמוד נוח גם בלי פקודת "עמוד נוח". עכשיו כבר אפשר. עכשיו כבר

תוכן

הכל אודות אמא
עמ' 18 • יובל דניאלי

אחיי גיבורי התהילה
עמ' 16 • עוזי בן צבי

יומן המחנך
עמ' 10 • עזרא דלומי

**נולדו לנו
דומיין
ופייסבוק!**

מהיום ניתן לקרוא את

הזמן הירוק

www.zmanyarok.com

**ובפייסבוק
של עיתוני
המרחב הכפרי**

הרשויות המקומיות יפנו שטחים לטובת ערים סמוכות

נגה רוזנברג

שר הפנים גדעון סער החליט לאמץ המלצות של כמה ועדות חקירה שמונו לאורך השנים, וכתר צאה מכך יאלצו מועצות מקומיות אחדות לוותר על שטחים לטובת הגדלת שטחי הערים נתניה, לוד, ביר אל-מכסור ורשויות נוספות, בעיקר בצפון הארץ. מדובר בשינויים שמטרתם צמצום הפערים בין הרשויות החזקות לרשויות החלשות, ובין היתר נבחנו מרכיבי ההכנסות והקרע. ההחלטה המרכזית נוגעת לנתניה, שתקבל בעקבותיה 6,095 דונם

(4,200 דונם הם שטחים ימיים), משטחי המועצות האזוריות הסמוך כות לה: חוף השרון (241 דונם), לב השרון (67.6 דונם) ועמק חפר (34.52 דונם). בעוד שתי האחרונות חתמו על הסכמים להעברת השטח ועושות זאת בהסכמה, המועצה האזורית חוף השרון טוענת כי מדובר בצעד שנעשה בכפייה משום שעד היום לא הגיעו הצדדים להסכמה בנידון.

מועצה אזורית משגב תעביר אל המועצה המקומית ביר אל-מכסור כ-278 דונם ואילו מחצבת גוש חלב תועבר משטח השיפוט של מועצה אזורית גליל עליון אל גוש חלב

ובסך הכול כ-100 דונם. כן הוחלט על צירוף 836 דונם למועצה מקומית פקיעין, מתוכם 563 דונם משטח ללא שיפוט ו-273 דונם מהמועצה האזורית מעלה יוסף, ועל צירוף 269 דונם משטח חסר מעמד מוניציפלי למעלה יוסף. החלטה זו יוצרת רצף טריטוריאלי במועצה המקומית פקיעין אשר עד ההחלטה כללה שכונה רחוקה ומנותקת.

המועצה האזורית עמק לוד תעביר לשכנתה, העיר לוד, 640 דונם. העברת השטח תלויה בקידום תכנית פיתוח עירונית או צבאית ובהתאם לגבולות התכנית הרלוונטית.

בקצרה

שריפת קוצים איימה על קיבוץ האון

שריפה בקיבוץ האון. צילום: דוברות מחוז צפון

שריפת קוצים שהשתוללה בשבת בצהריים באזור הכנרת איימה להגיע לבתי קיבוץ האון שבמזרח הכנרת ואילצה את כוחות הביטחון לפנות את הנופשים בחופים הסמוכים וחלק מהתושבים מבתיהם.

הרליקה פרצה סמוך לשעה ארבע אחר הצהריים, מסיבה שעדיין אינה ידועה.

תשעה צוותי כיבוי וארבעה מטוסים פעלו לכיבוי השריפה, שהתפשטה בשל הרוחות הערות שנושבות במקום ובשל צמחיית החוף הסבוכה. המשטרה סגרה לתנועה את כביש מספר 92 בין צומת יהודיה לאזור צמח בשל העשן הכבד, והכביש נפתח מחדש בשעות הערב. מדוברות כבאות צפון נמסר כי לא היו נפגעים ולא נגרם נזק לרכוש.

יבל בוקאי

יום עיון בנושא השכלה בונה חברה נערך בבית ברל

יום עיון משותף לקתדרה לחקר תנועת העבודה במכללת בית ברל ולמכוני המחקר של התנועות הקיבוציות, יד טבנקין ויד יערי, בנושא "השכלה בונה חברה", נערך לאחרונה בבית ברל.

מול אולם מלא מפה לפה, שרוב מושביו התמלאו בתלמידי בית המדרש למורי עם מייסודם של בית ברל ותנועות הבוגרים של "התנועות הכחולות", נסקרו קורותיה של גישה ייחודית זו להשכלה בתנועה הקיבוצית, כמו גם בקומנות אחרות בעולם. חלקו השני של יום העיון עסק בתכנית בית המדרש למורי עם, שמיזערת להכשיר את בוגריה לחינוך ולהוראה, אולם בד בבד מהו וזה מסגרת למידה למשתתפיה, החפצים לקיים בתנועותיהם למידה מתמדת כאחד מאופני העיצוב החברתי בתוכן.

החלק האחרון של יום העיון כלל פאנל מרגש, שהיה מפגש בין בוגרי התכנית היות הקיבוציות - נציגים מבארי, יגור ועין שמר - להשכלה מסוג זה לבין חברים בבית המדרש. כל אחד מהמשתתפים סיפר על משמעות הלמידה שלו בתכנית שבה השתתף. אנשי הקיבוצים שהשתתפו ביום העיון הביעו התרגשות תם מכך שגישת הלמידה הלא פונקציונלית, שהיו בטוחים שחלפה מן העולם, מוצאת את ביטוייה כחלק ממטרות בית המדרש למורי עם.

יפעת זילברשטיין

נפטר חבר מזרע והאוהד המבוגר ביותר של היונייטד

וולטר שפנגנטל ז"ל. צילום פרטי

שלושה חודשים אחרי שחגג את יום הולדתו ה-100 נפטר וולטר שפנגנטל, ככל הנראה אוהד מנצ'סטר יונייטד המבוגר בעולם, בשבוע שעבר בקיבוץ מזרע.

ביום הולדתו האחרון של שפנגנטל התאספו אלון ברנר, חבר מזרע, פרשן ושחקן כדורסל, ופרשן ערוץ הספורט אבי מלר להכין כתבה סגונית לערוץ על וולטר. במהלך האירוע, שאלו הגיעו רבים מחברי הקיבוץ, הולבש וולטר אחר כבוד בחולצה של קבוצתו האהובה, שעליה כתוב "וולטר" והיא חתומה על ידי המנג'ר דאו דייוויד מויס. הבן, עידו שפנגנטל: "ב-1958, באסון המטוס המפורסם שבו נספו שמונה משחקני מנצ'סטר יונייטד, אבא סיפר לי במדויק את כל הפרטים. הוא ראה כל משחק שלהם בטלוויזיה, אבל לא הגיע פיזית לאולד טראפורד". לדבריו עבד אביו המנוח עד גיל 85, בתחילת הקיבוץ במספוא ובהמשך במפעל "תעמל" למעליות.

יבל בוקאי

קיבוץ דפנה עותר לביהמ"ש בגין דחיית התוכנית התיירותית

יבל בוקאי

קיבוץ דפנה פנה לבית המשפט המחוזי בנצרת בעתירה מנהלית כנגד הוועדה המחוזית לתכנון ולבנייה מחוז צפון לביטול החלטתה שלא לאשר את התוכנית התיירותית שיוס. במסגרת התוכנית התיירותית, הוצע לשלב את אתר הדיג בכריכות יחד עם אזור ללינה באוהלים הצמוד לכריכות, כדי לתת אפשרות ללינה ולפעילות דיג לילית. בעתירה נאמר כי חוות דיג דפנה של קיבוץ דפנה היא חווה לגידול דיג פורל, בה מתקיימת פעילות קבועה של הסעדה במסעדת דיגים

הפעילה באתר לקבוצות מאורגנות או למטיילים המזדמנים לאזור וכן חנות לממכר דיגים הגדלים בחווה ואתר פעיל לדיג עצמי בחכות, בכריכה ייעודית לנושא זה. בתוכנית המכונה "דיג דפנה אתר בילוי ונופש בחיק הטבע" מוצע לשלב את אתר הדיג בכריכות יחד עם לינה באוהלים המוקמים על-ידי הנופשים באתר, דבר המשלים נדבך תיירותי נוסף ומקל על הלחץ של הקמה פראית של אוהלים לאורך נחל דן והמסייע בשמירה על הנחל וסביבתו הנקייה כאשר כל הפעילות של הנופשים מרוכזת באתר הדיג המבוקש על-פי התוכנית. התוכנית מהווה הרחבה של פרויקט

התעשייה הקיבוצית: הגברת הייצור בחו"ל - תמרור אדום לכולנו

נגה רוזנברג

יו"ר איגוד התעשייה הקיבוצית, יונתן בשיא, ומנכ"ל האיגוד, אורי אורנשטיין, נפגשו עם סגן הממונה על אגף התקציבים במשרד האוצר, יונתן רגב, ועם רכז התעשייה באגף התקציבים, יאיר זילברשטיין, והציגו בפניהם את תמונת המצב בתעשייה הקיבוצית ונושאים ספורים הטעונים טיפול ותיקון על מנת לאפשר למפעלים, שרובם באזורי הפריפריה, להתמודד בהצלחה מול האתגרים הרבים הניצבים בפניהם. ראשי האיגוד הצביעו על התר-

פעה המדאיגה שבה עיקר הצמיחה של מפעלי הקיבוצים כיום נעשית באמצעות הגדלת המכירות ממפעלים ואתרי ייצור בחו"ל. המשמעות היא שהכלכלה בישראל לא נהנית מהגברת התעסוקה והרכישות מספקים ישראלים שיכלו להיות אילו הצמיחה הייתה מהייצור בארץ. תרפעה זו נובעת משילוב של שיקולים פנימיים של החברות, תחרותיות הולכת ופוחתת של הייצור בישראל ומגמות מאקרו עולמיות. לדבריהם, זהו תמרור אדום לכולנו שמחייב התייחסות מעמיקה בעיקר מצד קרובי המדיניות הכלכלית. ראשי האיגוד ביקשו מאנשי האו-

האטד חייב ללכת הביתה

התנועה הקיבוצית חייבת לאזור אומץ וכוח כדי לעמוד מול המזכיר שלה ולומר לו: אנא פנה את מקומך! כאן ועכשיו!

בתולדות התנועה: לשלוח את שליח הציבור שאינו מתאים ומפריע לאחרים ליצור - הביתה! התנועה הקיבוצית חייבת לאזור אומץ רב וכוח כדי לעמוד מול המזכיר שלה ולומר לו: אנא פנה את מקומך. אטד יקר, פנה את מקומך למזכיר אחר, ויפה שעה אחת קודם. כאן ועכשיו! מהר ככל האפשר ותלך אל קיבוץך בשלום!

נקעה נפשנו משלטון האימים של האטד מגבת ועליו לחזור לקיבוץ. חומרת מעשיו מדברת בעד עצמה ואסור שההפקרות הזאת תימשך. יש לגשת מיד לבחירת מזכיר אחר, אדם ראוי לתפקיד החשוב כפי שהיו מזכירי התנועה בטרם נבחר המזכיר הנוכחי.

וחל סנוראי, ובינים

היחיד הוא שליחתו של ברושי לכנסת כפי שנאמר ונכתב לא אחת.

צורק מינרל שהמשיל את התנהגותו של ברור שי לזו של האטד מהתנ"ך. משל יותם (שופטים ט 8-15) מיטיב להזהיר את העם מפני אטרים - קרי אנשים - שאינם יוצרים, אשר אינם יכולים לשאת את האנשים היוצרים על ידם. האטד לא יכול לשאת את הזית, את התאנה, את הגפן וכל שאר עצי הפרי, ולכן פוקד עליהם לחסות בצלו ומושל בהם ביד חזקה.

אי לכך, חשוב להדגיש כי אם בחרנו בטעות באטד, כלומר באיש הלא נכון, לעמוד בראש התנועה הקיבוצית, חובה שיהיה לנו את האומץ לעשות מעשה שככל הידוע לי מעולם לא קרה

למועמד האחר שהתמודד על התפקיד. במשך שני עשורים מילא יואל את תפקידו במסירות ובנאמנות והביא כבוד רב לתנועה. לא הייתה כל סיבה לגרום לו לסיום תפקידו והמהלך הינו חלק מההתייחסות הבלתי נסבלת של ברור שי כלפי כל השליחים של התנועה כיום. שוחחתי עם לא מעט אנשים בתנועה והובהר לי כי מזכיר התק"צ מתייחס כיום אל עובדי התנועה לא כאל שליחים אלא כאל נתינים שלו בלבד. האיש הלא ראוי הזה אינו מקשיב לכפופים לו, אינו מסוגל להתמודד עם מבקריו ונוהג ביד קשה נגד כל מי שמעז להתנגד לו או אינו מיישר איתו קו. לא ייתכן שכל כך הרבה אנשים טובים וחשובים נאלצים ללכת הביתה או לסבול בגללו ושהפתרון

בתגובה למאיר מינרל "האטד מגבת" (1.59) מכתבו של מאיר מינרל, שדימה את האטד למזכיר התנועה הקיבוצית איתן ברושי, עורר את תשומת לבי, וחשתי חובה להגיב לאור התנהלותו התמוהה של המזכיר בעת האחרונה.

בסתיו האחרון הייתי עדה למאמץ שהשקיע איתן ברושי במניעת האפשרות מיואל מרשק להיבחר שוב לריכוז אגף המשימות, ולו בגלל שסר חנו אצל המזכיר שמאס במשימות שנטל על עצמו מרשק ואשר זכו לתמיכה רחבה בחוגי התנועה ובקרב חברי הקיבוצים. כמי שתמכה במוע" מדות של איתן לתפקיד הנוכחי, עליי להודות שטעיתי - ולו ידעתי עליו את מה שאני יודעת היום, ברור לי בדיעבד שאת קולי הייתי נותנת

קווים לדמותו של "לא מנהיג"

החבר ברושי, אתה חייב לוותיקי התנועה הקיבוצית את מלוא תמיכתך. הם לא יכולים לחיות מ"המלצות". לחשוב שהפנסיונרים הללו הפכו להיות החשש הגדול לקיומם של הקיבוצים זוהי אמירה בלתי מוסרית

נברך כל בן ובת קיבוצניקים, מושבניקים וע"י רונים שימלאו שנת שירות בהתיישבות ובחינוך הנוער בקיבוץ ובתנועות הנוער. אך יחד עם זאת נתמוך בצעירים שיבקשו מס' לולי התנדבות אחרים, שהם נתינה אישית מאדם לאדם וממתנדבים בעלי יכולת לעזור לנוקקים ולמעוטי יכולת. גם לזאת ייקרא חלוציות בעת הזאת.

החבר ברושי, מרד הצעירים בפתח והם לא לברם. הוריהם תומכים בהם ורבים מהנעזרים על ידם, גם הם יקומו בעת הזאת להתדיין איתך. מזכיר התנועה החבר ברושי, אנא ממך הנח ל"שנת השירות". הנוער של שנת השירות במפ" עלותיו הנפלאים יקנה חיים חדשים לתנועה הקיבוצית, ואולי בזכותם נזכה לעוד מאה שנה של קיום הקיבוץ.

אברהם עזאני, עמיעד

כל פוגרום מתחיל בצעד אחד קטן...

החולגינים הזה הוא ראשיתו של פוגרום! הוא איננו שובבות נעורים! הוא מקבל השראתו מסמכויות על. נוער הגבעות איננו שה תמים, הוא עוטף את מעשיו בנימוקים אידאולוגיים. אלו לא שוליים של עשבים שוטים. יש מאחורי מעשיהם משנה סדורה של קדושת הארץ הגוברת על קדושת האדם

רשימה זו נכתבת לאחר יום השואה והגבורה. אין אח ורודגמה בהיסטוריה העולמית, בוודאי זו המודרנית, לרוע ולאכזריות הגלומים במעשיהם של אלה שהובילו את עמנו אל השחיטה בנימור קים של טוהר הגזע. ששאפו לייצר מציאות של עולם נקי מיהודים! לעמנו חשבון קשה ונוקב עם המשיך בעמ' 8

קו על כל הצעות המזכירות ושומרים על קוד של שתיקה.

מזכיר התנועה מנהל הרבה מאבקים פנימיים וחינוניים. יש בהם לטובת הקיבוצניקים, כמו נושא הקרקעות, ויש בהם כנגד הקיבוצניקים, כמו המאבק על הפנסיה.

הוא עוסק בנכסים של חברי הקיבוצים באורחות החיים שלהם, אך לצערי אינו מצליח בפעולותיו לנגוע בלבבות הקיבוצניקים.

בשני דברים יקרים וחשובים לתנועה הקיבו"צית לבי כבד עליך, החבר ברושי, ומה שאני אומר בפומבי אמרתי גם בשיחה פרטית.

בנושא הפנסיה הקיבוצית, כאשר אתה מחזיק עמדה המחזקת את התנהלותם של הרבה מנהלי קהילה שפוסלים כל מעורבות חיצונית, כולל תנועתית בנושא הפנסיה. מנהלי קהילה שאינם רואים בפנסיה של החבר הבודד בקיבוץ עדיפות ראשונה. שמתגדרים באמירה של "חוסר יכולת הקיבוץ", חוסר משאבים כל זמן שזה קשור לפנסיה של הוותיקים אבל לא ממצמצים כאשר סוגרים עלות שכרם עם הקיבוץ.

החבר ברושי, אתה חייב לוותיקי התנועה הקיבוצית את מלוא תמיכתך. הם לא יכולים לחיות מ"המלצות". לחשוב שהפנסיונרים הללו הפכו להיות החשש הגדול לקיומם של הקיבוצים זוהי אמירה בלתי מוסרית.

כאשר אתה ואחרים מקטרגים על מתנדבי "פני סיה בראש", שלקחו על עצמם להיות ראש למחנה כשאין מאחוריהם מחנה, תיזכר בדברי המשורר: "במקום שאין איש, היה אתה האיש". הדבר השני היקר לתנועה הקיבוצית - מסלול שנת השירות.

גם כאן לא אחרש לך דבר מדברי רבים אחרים שציינו שאינך צריך ואינך יכול להצר את צעדיהם של הצעירים המתנדבים לשנת השירות ונותנים שנה מחייהם לתפארת התנועה הקיבוצית והנוער הישראלי.

הצבא הוא המגדר הבלעדי של תחומי שנת השירות, ותקוותי שלא יפעל לצמצום תחומי ההתנדבות.

הצעירים בידיהם וברגליהם הם שיחליטו מהי התנדבות ראויה. אין צורך באילוצים ואף לא בסדרי עדיפות שאתה רוצה לכפות עליהם ועל התנדבותם.

חרונה ואחת כמה וכמה ההתלהמות האישית של כמה מהדורבים כנגד המזכיר.

צר לי שהחבר ברושי התגלה כטכנוקרט המפגין קשיחות לא רק כלפי יריביו אלא גם כלפי מכריו העובדים לצדו.

צר לי גם על חברי המזכירות המיישרים איתו

זה למעלה משנה מכהן החבר ברושי כמזכיר התנועה הקיבוצית, ובתקופה הזאת לא רק שהרוח הקיבוצית לא התרוממה בהתאם לחזון שנקדם בכנס של מוסדות התנועה על שפת ים הכנרת, אלא אפילו נפלה אפיים ארצה והראיה היא האולם הריק למחצה של התכנסות מועצת התנועה האי

קיבוץ מרחביה

בעמק יזרעאל

קולט משפחות חדשות לקיבוץ

לפרטים: סיגל טל' 04-6598707 או למייל sigalm@merchavia.co.il

לזכור ולהזכיר

דבר המשפחות השכולות בטכס התיחדות עם זכרם של בני ובנות התנועה הקיבוצית שנפלו במערכות ישראל

אלה ששתקו ולא הגיבו. עם אוזלת ידן של אומות העולם נוכח הזוועות וההשמדה. אני שייך לבני הרור השני שנולד בארץ וגדל בה בצל השואה. רבים מבני משפחתי הושמדו בשואה. האנטישמיות איננה המצאה גרמנית. היא חלחלה, לאט ובבטחה לאורך הג' לות ארוכת השנים. כאשר מטפטים כמוסות של רעל לתורעה האנושית, טיפה אחר טיפה, מתחילים להתרגל ולהאמין שהיהודים הם הסיבה המרכזית לכל תחלואי היקום והסבל. לפני 66 שנים זכינו למדינה משלנו, שבה מגילת העצמאות אמורה להצביע על עקרונותיה המוסריים. והנה, דווקא אצלנו במדינת ישר" אל הריבונית, קם ומתעצם לו מושג חדש שמחלחל לאט ובבטחה בתודעה הציבורית שלנו, מושג הנקרא "תג מחיר"!

הפעם כתובות הנאצה מכוונות כלפי העם האחר. כלפי תושבי הארץ הערבים, אלה שבגבולות המדינה ואלה שבגדה. אני חש בתחילתו של מסע מרושע בשם ציווי אלוהי והשקפת עולם גזענית הרוצה לסלק את האחר מחבלי הארץ ולנקות את המדינה ממי שאינו יהודי. אני יודע שאין שום דמיון בין הנאצים שדגל באידאולוגיה של רצח כשיטה לטיהור אתני, לבין מה שמכנים אי אלו אי" שים פוליטיים "שוכבות נעורים של נערי הגבעות". קל מאוד להתייחס לכתובות הנאצה "ערבים החוצה" או "מוות לערבים!" ו"כחנא צדק!" וכדור" מה כאל משחק ילדים ולעבור לסדר היום. כי מה זה בסך הכול מכונית שרופה, או דלת שרופה ומנופצת של מסגד... פנצ'ר קטן בגלגל הרכב עם כתובת פוגעת! החוליגניזם הזה הוא ראשיתו של פוגרום! הוא איננו שוכ" בות נעורים! הוא מקבל השראתו מס" מכיות"על. נוער הגבעות איננו שה תמים, הוא עוטף את מעשיו בנימוקים אידאולוגיים. אלו לא שוליים של עשבים שוטים. יש מאחורי מעשיהם משנה סדורה של קדושת הארץ הגר" ברת על קדושת האדם.

קיים טרור ערבי. צריך לטפל בו בחומרה יתרה באמצעות אלה שניתנה להם הסמכות לכך. שירותי הביטחון עושים עבודתם נאמנה כלפי מבקשי נפשנו. אך כאשר מדובר בטרור יהודי נגד אזרחים ערבים, אוזלת היד זועקת לשמים. מזור, ואפילו קצת מעליב, כיצד משטרת ישראל וזרועות הבי" טחון לא עלו עדיין על מבצעי תגי המחיר. לא הצליחו ליצור הרתעה מספקת שתוציא לפורעי החוק האלה את החשק לבצע את פשעיהם הנל"ר זים. תג מחיר הוא "פוגרום קטן" לק" ראת מימוש רעיונות זדוניים גדולים. הדליקה הגדולה עומדת לפתחנו. אחד מלקחי השואה שאני נושא עמי - שאסור שתוק ולהתרגל למציאות של רוע וגזענות באשר היא.

יובל דניאלי, המעפיל

טיפוח המקום ושימורו, ולראשי התנ" ועה הקיבוצית: איתן ברושי המזכ"ל - על היומה והדחיפה לקיום הטכס, ואיציק שפרן על פעילותו הבלתי נלאית עם כל הגורמים לפיתוח האתר והנגשתו לציבור הרחב. ואכן, המקום היום מבוקר ופעיל ומשיג את המטרה שלשמה הוקם.

ואסיים במילות התקווה של דורית צמרת, בת וחברת בית השיטה, שנכת" בו לאחר מלחמת יום הכיפורים - אולי הנוראה במלחמות, שבה שילמה התנ" ועה הקיבוצית כולה מחיר דמים כבד ובית השיטה בראש עם 11 נופלים.

וכך כתבה דורית בשירה "החיטה פורחת שוב":

"מן העפר המר העיריות עולות ועל הדשא ילד וכלבו, מואר החדר ויורדים לילות על מה שבו ומה שבליבו". ואם בתחילת השיר היא כותבת: "זה לא אות העמק, זה לא אותו הבית, אתם אינכם ולא תוכלו לשוב", היא מסיימת את השיר בורעים של תקווה: "הן זה אותו העמק, הן זה אותו הבית, אבל אתם הן לא תוכלו לשוב, ואיך קרה ואיך קרה ואיך קורה עדיין שהחיטה צומחת שוב".

וגם אנחנו קמנו מתוך השכול וכח רנו בחיים, ומדי שנה - החיטה צומחת שוב.

שאל שילה, גבעת ברנ

תוך מאבק בשלטון הבריטי ובכנופיות הערביות, ואורותיהם הרולקים סימלו וגם קבעו את גבולות המדינה העתי" דית שלנו. אין בכלל יכולת להעריך את תרומתה של התנועה הקיבוצית לתקומת מדינת ישראל ולהתפתחותה הדרמטית מאז ועד היום.

לאחר עשרות שנים של צמיחה ושגשוג, חווינו כתנועה גם משברים כלכליים וחברתיים, אבל יצאנו מהם בכוחות עצמנו והיום אנו חווים תה" ליכי צמיחה והתחדשות - בנינו רוצים לחיות בקיבוץ ולבנות בו את ביתם - ואין נותן. ברגל גסה נרמסות זכויותינו וגוררים אותנו למלחמת קיום, שאסור לנו להפסיד בה.

ולכן, אני פונה אליך כאן, בוגי יע" לון - שר הביטחון ונציג הממשלה, אבל גם בשר מבשרנו - עשה משהו למען המשך פיתוחם ושגשוגם של יי" שובינו; תנו לנו לבנות ולקלוט ולהת" פתח, והתרומה למדינת ישראל כולה לא תאחר לבוא.

ולפני סיום, כמה מילות תודה לעור" שים במלאכה, שבלעדיהם לא היה קם כאן האתר: לראשי יד לבנים בסניף הקיבוצי והארצי לדורותיהם, שהגו ודחפו את רעיון הקמת האנדרטה, לאנשי משרד הביטחון - אגף משפחות והנצחה, שתמכו ומימנו, לאנשי הקרן הקיימת והמועצה האזורית מגידו - על

השנים. ודי אם נזכיר בהקשר זה את הקמת ארגון "השומר" והבריגדה הארץ ישראלית בראשית המאה שעברה, עבור דרך ההתנדבות לצבא הבריטי במלחמת העולם השנייה, ששיאה היה שיגור הצנחנים לעזרת בעלות הברית ויהדות אירופה. שבעה מהם נתפסו והוצאו להורג - כולם חברי קיבוצים או שליחי התנועה, ושמן מונצח כאן באנדרטה. והקמת הפלמ"ח, שהתנ" ועה הקיבוצית הייתה לו לבית ולמי קור כוח, ואי אפשר לתאר את הקמת המדינה בלעדיו ובלעדיו, ועבור דרך כל מלחמות ישראל, ממלחמת השחר" רור ב-1948 ועד ימינו אלה, שבהם יישובינו וחברינו עמדו בראש החילות הלוחמים ורבים מהם שילמו בחייהם, ואתם באנו היום לזכור ולהזכיר.

אבל האנדרטה הזו ובמיוחד שביל הכניסה אליה המשובץ באבני דרך המציינות את דרכה של התנועה הקי" בוצית מראשיתה, הן גם אבני דרך בתולדות הציונות ויישוב הארץ.

חזונו של הרצל על הקמת בית לאור" מי לעם היהודי בארץ ישראל, לא היה מתממש ללא תנועות ההתיישבות, ללא התנועה הציונית שהקימה קי" בוצי הכשרה ברחבי אירופה. ובתח" לת המאה שעברה מוקם קיבוץ דגניה בעמק הירדן ובעקבותיו מוצפת הארץ ביישובים קיבוציים שקמו בכל חלקיה,

בני המשפחות השכולות, שר הביט" חון, נציגי צה"ל, ראשי ארגון יד לב" נים, ראשי התנועה הקיבוצית והמוע" צה האזורית מגידו, וכל מי שבא לכבד אותנו ואת המעמד החשוב הזה של הצדעה לתנועה הקיבוצית ולנופליה במערכות ישראל, כאן באנדרטת הקיבוצים שביערות מנשה.

לפני שבוע התייחדנו כולנו - כל אחד בקיבוצו שלו, כל משפחה ליד קבר יקירה - עם זכרם של היקרים לנו מכל, שנפלו על הגנת המדינה והותירו אותנו כואבים וחסרים, אך גם גאים על כך שכאלה הם היו, שכך חונכו והיו מוכנים לתת הכל למען הקמתה ושגשוגה של מדינתנו - מדי" נת ישראל.

באנדרטה זו מונצחים 3,050 חללי התנועה הקיבוצית, החל מראשוני הנופלים לפני מאה שנים, ולמן יוסף מכינת וברסקי משה מרגניה א', שנפלו על משמרתם בשנת 1913, ועד לאחרון שבהם, דביר מור מקיבוץ עמיעד, שנפל בשנת 2012 - ובתקווה שכך יישאר.

ידוע לכולנו שמספר הנופלים מקרב בני הקיבוצים עולה פי כמה על מנייננו באוכלוסייה - עדות לשילוב הייחודי שנוצר בין ההתיישבות הקי" בוצית ברחבי הארץ עוד טרם היותנו מדינה, לבין מערכות הביטחון לאורך

יומן המחנך

על הניסיון ההרואי של אהוד שמיר לשתול קצת חינוך לערכים בתוך תעשיית הבגרויות; כמה פירושי רש"י להודעות דובר התנועה; ועל האנרג'ייזר התקשורת, יואל מרשק

עזרא דלומי

אהוד שמיר, מורה ומחנך משער הגורן, פרסם לאחרונה ספר בשם "עניין של ערך" (הוצאת כרמל, 373 עמודים) המתעד מיזם חינוכי שלו בבית ספר בקעת כנרת שבבית זרע.

"עניין של ערך" הוא יומן של מחנך. לא של מורה, של מחנך. סיפור מפורט של ניסיון ללכת נגד רוח התקופה, של תעשיית ציונים והתמקדות בבגרויות, באמצעות תכנית חינוכית – "אני ואתה בחברה משתנה" שמה.

לפני כ־15 שנה, כשהתכנית הייתה בראשית דרכה, הכנתי כתבה על ההרפתקה החינוכית הזאת. הופתעתי לטובה. ראיתי כיתה הפותחת שיעור בשיר מתוך שירון שליקטו התלמידים ביום בהובלתו של אהוד שמיר, שלמד את להיטי התקופה חרף היותו מבוגר מן התלמידים בכמה עשורים; צפיתי בשיעורי מחנך שעסקו בדימויים ערכיים ופוליטיים ובאווירה שצימחה חברותא. למבוגרים שבינינו אומר שזה הזכיר לי מאוד את אוירת בתי החינוך של ימי ראשית המדינה, שלא היו רק בתי חרושת לצינונים.

את 15 השנים שחלפו מאז מתאר שמיר בספרו באופן כרונולוגי כמעט. כמו יומן התלמיד. הקריאה בספר מלמדת עד כמה עיקש היה המאבק לקבל מבית הספר שעתיים בשבוע לכל כיתה לצורך התכנית; על היחס האמביוולנטי ל"ימור" דים שהם לא לצורך השגת ציונים – תערובת של הכרה בחשיבות הנושא, לצד תחושת בזוזו זמן יקר על חשבון הבגרויות. ועל הקושי להטמיע את הנושא ולהגיע להסכמות על נושאים בוערים, גם בקרב אוכלוסייה לא קיבוצית, שחלקה בבית הספר הלך וגדל.

כך למשל, הדיון של התלמידים אם להתיר או לאסור התקנת מזווחות בבית הספר עם הצטרפותם של ילדים מטבריה שדרשו זאת; כך הדיון סביב השאלה כיצד להתייחס להינתקות בהקשר של קבלת מרות השלטון ולהתנהלויות בכלל. בהקשר זה מעניינת במיוחד המחלוקת שפרצה לגבי אופן ההתייחסות לדבריו הבוטים של הצייר אורי ליפשיץ כלפי הומוסקסואלים. שמיר מציג בספר פרטוקולים של השיחות הללו, כמו שכתבו פעם פרטוקולים משיחות קיבוץ.

אי אפשר שלא להחמיא לנחישות של שמיר, להתעקשותו להמשיך שנה־שנה בתכנית, לנחול לעתים אכזבות ולא לוותר. כך, הוא מתאר יוזמה לסיור לימודי בשטחים שהייתה כרוכה בהוצאה כספית מקופת הקיבוץ ונתקלה בטענה של חבר: "אם מוציאים כסף על טיול לשטחים, למה שלא ייתנו לי טיול לסקי בשווייץ...?". ואם שטחים ופוליטיקה בכלל, ניכרת חרדתו של המחנך אהוד שמיר, שמסוירים כאלה ומדיונים פוליטיים בכלל יצאו התלמידים עם דעה שונה מן הקו היוני שלו. תמיד יש אפשרות כזאת.

הקושי של המיזם החינוכי הזה, חוץ מאשר המאמץ הכמעט נואש ללכת נגד הזרם, הוא שזה נעשה במעין מיקור חוץ. פרויקט של איש אחד. קבלן של חינוך ערכי, במקום שבו האווירה היא של תכליתיות, הישגיות ותוצאות מדיריות: הציר

הציונות הדתית ואנחנו

כדי להבטיח את ייעודנו היהודי, האנושי, החברתי והציוני, יש לעמול עליהם ולחנך אליהם כל הזמן. שיחה בכפר עציון. חלק א'

אלישע שפירא

בערב יום הזיכרון לחללי מלחמות ישראל ביקש ממני ידידי יוחנן בן יעקב להשתתף באזכרה שמתקיימת מדי שנה בכפר עציון. המפגש הוקדש הפעם לשותפות עם קיבוץ רבדים, בימים הרחוקים של הקמת הגוש ולהעלאת זכרם של נופלי רבדים בהגנה על הגוש. במסגרת זו התבקשתי לדבר על הציונות הדתית כפי שאני רואה אותה כאיש "השומר הצעיר". מתוך כבוד ותחושה של קרבה לחלקים משמעותיים של הציונות הדתית, ובמיוחד לתנועת "הקיבוץ הדתי", נעניתי להזמנה. בחרתי לתאר את התנועה המגשימה הזו מנקודת התצפית הצנועה שלי, דרך שלוש מחלוקות חשובות שהציונות הדתית נתונה בהן. אני מביא כאן את הדברים שאמרתי בערב הזיכרון, לאחר קיצורים ותוספות ולאחר ליטוש מסוים.

היחס לדת

רבים וטובים מהמחנה הציוני-דתי עזבו את הדת. פגשתי כמותם בשרות, בצבא, באוניברסיטה, בתקשורת, באמנות ובמקומות אחרים. החינוך הדתי הטביע ברבים מהם עקבות עמוקים וחשובים ביחסם לחיים ולעולם, בין שהם הסכימו ובין שהם שללו את גרסת ינקותם. ביניהם אישים מוכרים כמו האלוף גרשון הכהן, הסופר חיים באר, שלמה ניצן, ישראל סגל, פרופ' יוסף אגסי, חנוך לוין ורבים אחרים. מנגד אנו צופים בהתחדדות ההולכת ומשתלטת על רבים בציונות הדתית. ההתחדדות חודרת גם למחנה העבודה הדתי, לציונות החברתית ולקיבוץ הדתי. על רקע תהליך ההתחדדות לא יהיה מופרך לשאול: האם דרך המלך של "נאמני תורה ועבודה" עדיין מהווה אופציה לרבים? צריך לציין כי אל מול מגמת ההתחדדות קמו התארגנויות שפועלות ברוח אחרת, ביניהן "רבני צוהר" ו"בית הלל". עדיין מוקדם לקבוע ידו של מי תהיה על העליונה, למרות התחושה שבשלב זה גוברת מגמת ההתחדדות.

"תורה ועבודה"

כאשר כבש הצירוף של "תורה ועבודה" מקום מרכזי בציונות הדתית המגשימה, היה בו יותר מניחוח של סוציאליזם. היה ויש בו חיבור לשאיפה האוניברסלית לצדק חברתי, לתיקון האדם, לתיקון החברה והעם ותיקון העולם, והכול ברוח היהדות וכנובע מתורת ישראל. זו הציונות החברתית הדתית במיטבה. היום אנחנו עדים להתפתחויות שונות ומנוגדות המפלגות את המחנה. מצד אחד, אנו עדים לגילויים של העמקת המשמעות והעשייה החברתית, בעיקר דרך הגרעינים החברתיים התורניים (אלה שאינם מובילים להתחדדות) הפזורים במקומות רבים בארץ ופעולתם חשובה ומבורכת. מולם מתעצמת קבוצת הרבנים המעקרים את המשמעות החברתית מהשילוב של תורה ועבודה. הם חוזרים לפירוש של "תורה ועבודה השם", פירוש שמשמעותו נטישת הפן החברתי הייחודי שאפיין את תנועת העבודה הדתית. מה משקלם של אלה הזוכרים והנאמנים גם היום לפירוש המקורי, האמוני-חברתי, של "תורה ועבודה"? ספק אם יש מי שידוע להשיב על כך.

המחלוקת המדינית

אי אפשר לחמוק מהמחלוקת המדינית, המחלוקת על עתיד הריבונות היהודית בארץ ישראל. מצד אחד, המתניות המדינית שאפיינה את הציונות הדתית לאורך רוב שנות ייצוגה על ידי המפלגה, לדרך הביטויים המאוחרים יותר של זוהרות עם המאבק למען השלום ושמירת זכויות האדם, בדימות התארגנויות כמו "עוז ושלום" בהנהגת פרופ' יוסף ולק, "נתיבות שלום" בהנהגת אבי רביצקי ואוריאל סימון, "מימד" בראשות הרב עמיטל ומלכיאור, "רבנים למען זכויות האדם" בהנהגת הרב דוד פורמן והרב אריק אשרמן, ואחרים. מהצד השני הולכים ומתגברים גילויים של הקצנה ימנית ולאומנית (להבדיל מלאומית) בקרב חלקים משמעותיים מתוך הציונות הדתית. הקצנה המצמיחה בעקבותיה בהכרח גם את הפירות הבאושים מהסוג של "המחתרת היהודית" ו"תג מחיר". אלה מסכנים יותר מכול את יכולתנו להבטיח את קיומה של הריבונות היהודית בארץ ישראל. יכולתנו לקיימה בחלק מארץ ישראל, לאחר שתוקם המדינה הפלסטינית בחלק אחר של ארץ ישראל.

שלוש אמירות לסיכום:

אחת – לאיש אין מונופול על היהדות. היהדות היא של כל הזרמים הקיימים בה. כך גם הציונות, לאיש אין חוקה עליה. היא הייתה והיא הינה רבגונית במהותה.

השנייה – המחלוקת אינה עומדת בניגוד למידת הסובלנות. היו ויהיו מחלוקות חשובות בין הזרמים בציונות וביהדות. מחלוקות על עתיד העם ועל עתידה של הציונות ושל מדינת ישראל. השאלה הגורלית לעתידנו היא אם מעבר למחלוקות יידעו הזרמים השונים לחיות ביחד, לפעול וליצור ביחד.

השלישית – יש לנו היסטוריה וגורל משותף, אך חשוב עוד יותר הוא הייעוד המשותף: להבטיח ולהעמיק את הקיום האנושי היהודי, ולהמשיך בהגשמת הציונות, שמשמעותה ריבונות יהודית. חשוב להבין שהיהדות והציונות אינן מובנות מאליהן. להבין כי עתידנו כחברה וכעם ריבוני במור לדתו אינו מובטח וכי האויבים מבחוץ אינם הסכנה כולה, ואולי לא הסכנה העיקרית. כדי להבטיח את ייעודנו היהודי, האנושי, החברתי והציוני, יש לעמול עליהם ולחנך אליהם כל הזמן. ס' יהוד אמר פעם: "אם יש חינוך לערכים הוא משול לבלון עם נקב, שיש לנשוף כל הזמן כדי שיישאר מלא". כפי שנאמר על התורה: "והגית בה יומם וליל".

אהוד שמיר. למתוח מפרש מול רוח התקופה. צילום: אביב לשם

נים של מחר קודמים לערכים שהם לכל החיים. מורות ששוחחתי עמן בשעתו הורו שמדובר ב"שיגעון של איש אחד", שיש בו שילוב של אמור, נה, נחישות, יכולת להתחבר לתלמידים ונכונות לדון בנושאים שמורים אחרים "בורחים" מהם. אמרתי: "אהוד משהחל אתכן מן הצורך לחנך, הוא קבלן החינוך לערכים של המוסד". הן הורו שהן משועבדות לחומר של משרד החינוך מבלי למצוא זמן לעסוק בדילמות של החיים. הנה כאן לב הבעיה – ההפרדה בין הוראה לחינוך...

אהוד שמיר, שזכה בפרס ראש הממשלה על עבודתו, מסיים את הספר בתחושה אופטימית: "כגיל 75 הגעתי לפסגת הישגים שלי, ו'חברה משתנה' הפך לנושא מוערך לאחר שבעבר הדרך הייתה חסומה". אך סמלי שעם פרישתו של שמיר נועל מוסד בקעת כנרת את שעריה, כדי להיפוך לבית ספר בינלאומי לאמנויות. שמיר מקווה שיימצא מקום ל"חברה משתנה" גם בבית הספר שהשתנה.

קריאת השכמה

פרשנות להודעות דובר התנועה, עופר נוימן; א. להודעה שבוחרתה: "להט רב כמועצת התנועה"

הפרשנות: הביקורת על המזכ"ל נאמרה בלהט רב.

ב. להודעה: "הוועדה בראשות מנכ"ל רמ"י גיי בשה טיוטה ראשונית" (בלי פרסום הטיוטה).

הפרשנות: זו טיוטה רחוקה מהציפיות, ועדיף לא להראותה. נא להכין את הצמיגים! נ"ב: מרשק, תרגיע. תשאיר מקום לעוד חברים בעיתון. רק לביבי יש עיתון פרטי.

מה נרצה לעשות עם עצמנו כשנגדל?

אובדן חדר האוכל, מחסן הבגדים כביסה, חנות הבגדים, חנות הנעליים, הנגרייה, המסגרייה, הסנדלרייה, החשמלייה, המספרה, הפדיקוריסטית, הקוסמטיקאית, נהג ההסעות ומוסדות נוספים שהיו מוטבעים בדנ"א של חבר הקיבוץ - היו עוד נדבך באובדן הזהות הקיבוצי. מאמר חמישי בסדרה

עוזי בן צבי

אז בואו נבדוק רגע מה נעלם כהרף עין בגין המעבר מקיבוץ שיתופי לקיבוץ מתחדש ונעשה זאת מהכבר אל הקל:

חדר האוכל - זה שהיה מספק שלוש ארוחות ביום 365 ימים בשנה, עבר אמנם סטגנציה מתמשכת, אט"אט נעלמו החברים בערבים, המספרים ירדו גם בערבי שבת, קבלת השבת המסורתית, אבן יסוד בחיינו הלכה ונעלמה, "ויכור" לו השמיים וכל צבאם..." שהיה נקרא בפאתוס הנדרש כל יום שישי, כולל הרלקת נרות (ומן רב אחרי כניסת השבת, אם זה עניין מישור), ארוחת הערב החמה היחידה בשבוע, עם הרבע עוף, מרק עוף, תוספות כהנה וכהנה, הייתה הסיוט של התורנים. הכול היה הרי חופשי, אז מה אם לא נשאר למי שאיחר קצת והגיע לחדר האוכל ב-19:30, שלא יאחר...

עם הכנסת הקופה בסוף תור ההגשה העצמית, נעלמו באחת (או כמעט נעלמו, הרי יש גם בסדום אי אלה צדיקים) "אוספי הפולקס", והאוכל ראה זה פלא הספיק לכל מי שבא. אבל המוסד הכי מפואר של הקיבוץ הלך והתנוון, בסופו של דבר הוא סיפק במקרה הטוב ארוחת צהריים בלבד, עוד לפני השינוי הסופי. עמו אבד "מקום הישיבה הקבוע", מוסד חשוב בפני עצמו.

בקיבוצים רבים, כאלה שעברו שינוי, לא נמצא מפעיל גם לא רוחת הצהריים, וחדר האוכל עומד שומם או שהושכר לשימוש אחר. במידה מסוימת היה חדר האוכל תחליף לבית הכנסת של הקהילה היהודית. עם מותו, אבד לה לקהילה משהו שקשה להגדירו, אבל מכל הסגירות זו הייתה הקשה ביותר לעיכול.

מחסן הבגדים/קומונה/מכבסה - סיפור של ממש. המסע הזה בימי שישי לתא שלך ועליו מתנוסס שמך. אתה אוסף את כל הכביסה המגוהצת ומסודרת למשעי בתוך סדין גדול ונקי, קושר בקפידה שלא ייפול, שם על הראש, או על הארגז שעל האופניים, והולך הביי תה. בחורף הגשום עוטפים בניילון או קצת אקרובטיקה עם המטרייה. בשבת הולכים "לזרוק כביסה". כל

הכביסה המלוכלכת מגיעה למכ"ס למיון ראשוני ופיזור לתאים, טקסטקס, לפעמים יש פקק תנועה קטן, אבל לא נורא, מתגברים. סגירת המוסדות הללו גרמה לאבטלה מידית בקרב לא מעט נשים (פה ושם היו גם כובסים, אבל

אזנות ועיבוד נתונים המובחרת. כל זה נגמר, מעתה המידע יגיע לחברים רק דרך הדוחות בעלון ודרך אתר האינטרנט של הקיבוץ - שוד ושבר של ממש. שני המוסדות הללו גרמו לשינוי המובהק ביותר באורחות החיים

הסנדלרייה, המספרה, הפדיקוריסטית, הקוסמטיקאית, ענף הרכב הקיבוצי (צומצם דרסטית והתייקר פראית), חלוקות החינם של מצרכי בית, כגון נייר טואלט, טיטולים ועוד. אם בזה לא היה די, נעלם לו

צורך בכסף מזומן. הכרטיס היה מחייב את חשבון הקיבוץ, שהיה בדרך כלל בזכות או ללא הגבלת משיכה. לפתע, בבוקר אחר, נבי לעו הכרטיסים על ידי המכונות. הקיבוץ, כך התברר לחרדתו של החבר, הפך ל"חדל פירעון" דקה אחת לפני פשיטת רגל טוטאלית. כאן היה שבר של ממש, מפני שבמקרים רבים נשאר הקיבוצניק ללא יכולת להשיג מזומנים, בעור לם מנוכר שהדבר היחיד שמדבר אליו הוא כסף. קיבוצים רבים פתרו זאת על ידי מכירה במרכולית המקומית ב"כסף קיבוצי". במספר קיבוצים לא היה כסף לקיבוץ למלא את המדפים, והייתה דילמה של ממש למי לקנות אוכל קודם, לתרנגולות או לחברים.

גם בתחום הרפואי נכוננו לחבר הפתעות לא נעימות. מרפאת השיניים החינמית נעלה את שעריה. הקיבוץ מגיע להסדר עם מרפאה בעיר הסמוכה, הכול בתשלום, לא עוד טיפולי שיניים בחינם! מרפאת קופת החולים המקומית - שהייתה פתוחה יום יום בבוקר ובערב, עם רופא שלוש ארבע פעמים בשבוע, ירדה באחת לתקן העבודה של קופת החולים. שירותים רבים שסיפקה המרפאה עברו מעתה למרפאה בעיר או עיירה הקרובים. גם נהג ההסעות, שסיפק הסעות למרפאות, לקח את דגימות הרם למעבדה ונסע להביא תרופות מבית המרקחת - נעלם מהיום למחר. החברים הוותיקים בעיקר עמדו בפני שוקת שבורה של ממש.

יחד עם כל המכות שניחתו על חברי הקיבוץ, ניחתה עליהם גם מכת סגירת הוועדות. לא עוד: ועדת חברים, ועדת חברה, ועדת תרבות, ועדת שיכון, ועדת השכלה, ועדת חינוך/בית הספר/גיל הנעורים, ועדת הגיל הרך, ועדת עבודה, ועדת שירותים, ועדת ספורט, ועדה כלכלית, ועדת משק, מזכירות, ועדת בריאות, ועדת דור צעיר (ח"צ), ועדת בניין, ועוד - פשוט נגווזו מהיום למחר.

כל זה עשה מהקיבוצניק הממורצע אדם מבלבל למדי, עם תחושה לא פשוטה שכל מה שהורגל אליו בכל שנותיו בקיבוץ, נעלם ואיננו, ואיש לא ממש הכין אותו למצב החדש. אבל על כך בכתבה הבאה.

באחת התקציב הקיבוצי, אותו סכום בתקציב הכולל שנכנס כמו שעון שוויצרי משוכלל, מדי חודש בחודשו, או שנתי, חצי שנתי. אם היה משהו בטוח כמו השמש העולה ממזרח, היה זה כניסתו של הכסף לתקציב, והיכולת לגשת להנהלת החשבונות ולהוציא כסף בסיכום סביר. ניתן היה להזמין אצל הקופאית סכומי כסף חריגים. עם ההשתכללות של המערכת, נמסרו לחברים כרטיסי האשראי שאפשרו למשוך כסף מהבנק ולקנות ללא

(הרי כולנו מדברים על השינוי באורחות החיים), שני המוסדות הללו היו מוטבעים בדנ"א של חבר הקיבוץ, רפלקס מותנה שכזה. אבל זו הייתה רק ההתחלה. לחרדתו של הקיבוצניק התלוצץ עד אימה, נסגרה בפניו גם הנהלת החשבונות עם הקופה הקטנה והפתקים, נסגרו החנויות וענפי העזר: חנות הבגדים, חנות הנעליים, מתקן האופניים בחינם, הנגרייה, המסגרייה, החשמלאי, התיקונצ'יק, השרברב הקיבוצי,

זה היה נדיר, וגרוע מכך, גרמה לחברים לגלות מוצר נדיר שעד אז לא נודע על קיומו בקיבוץ, מכונת הכביסה, ואולי גם מייבש כביסה, וכן גם מגהץ. אובדן איסוף הכביסה ביום שישי ו"זריקת הכביסה" ביום שבת, כמו גם השיח ליד תאי המיון, היו עוד נדבך באובדן הזהות הקיבוצי.

אגב, עם סגירת מחסן הבגדים הלך לאיבוד המוסד "מה אמרו במחסן/קומונה", שלמעשה היה ה"8200" של הקיבוץ, יחידת הה-

חובת הרישום

רישום סימן מסחר: מה משמעותו, כיצד רושמים והאם כדאי?

עו"ד איילת רייך-מיכאלי

קיבוצים רבים מחזיקים במפעלים המשווקים מוצרים תחת שמם מסחרי מסוים ו/או "לוגו" ייחודי המופיע לרוב על גבי אריזות המוצר המשווק. לשם המסחרי הנלווה למוצר חשיבות רבה ולו רק מן הטעם כי עלול להיגרם נזק כלכלי רב אם גוף אחר ישווק מוצר דומה תחת אותו שם או שם דומה. אף על פי כן, גופים רבים פועלים על מנת להגן על השם המסחרי רק כאשר הם מגלים כי גורם אחר, בדרך כלל מתחרה, עושה שימוש באותו שם. לאור חשיבות הנושא ועל מנת להקדים תרופה למכה" אביא בפניכם, בתמצית, את האמצעים שמקנה הדין המצוי להגנה על סימני מסחר. לצורך הגנה על השם המסחרי, ועל המוניטין שנרכש עקב השימוש בו, החוק מאפשר רישומו של "סימן המסחר". פקודת סימני המסחר (נוסח חדש)

תשל"ב-1972 (להלן: "הפקודה") קובעת כי בעליו של סימן המסחר זכאי לעשות שימוש ייחודי ובלעדי בסימן המסחר ביחס לטובין שלגביהם נרשם הסימן. לפיכך, כל מי אשר יעשה שימוש בסימן המסחר הרשום ייחשב כ"מפר סימן המסחר" ויהיה חשוף, בין השאר, לתביעה לקבלת פיצויים בגין הנזק שנגרם לבעל הסימן עקב הפרת סימן המסחר. לא זו בלבד, אלא שהפקודה קובעת כי גם מי אשר יעשה שימוש בסימן הדומה לסימן המסחר הרשום ייחשב כמפר סימן מסחר. בפסיקה נקבעו מספר מבחנים לצורך הכרעה בשאלה באם סימני מסחר דומים באופן שיטעה צרכן סביר לחשוב ששתי סחורות ממקור שונה נובעות מאותו מקור, כגון: מבחן המראה והצליל, מבחן סוג הסחורות, חוג הלקוחות, צינורות השייווק ועוד. על מנת לרשום את השם המסחרי כ"סימן מסחר", יש להגיש בקשה מתאימה לבחינתו של רשם סימני המסחר. הואיל ורישום סימן המסחר מקנה לבעל הסימן זכות שימוש בלעדית בסימן ובסימן הדומה לו, עולה הצורך

לאזן בין זכותו של בעל הסימן להגן על קניינו ועל המוניטין שרכש, לבין אינטרס הציבור לחופש העיסוק ולחופש הביטוי. לפיכך, רשם סימני המסחר נוקט זהירות בתהליך אישור סימן המסחר לרישום. כך למשל, הפקודה קובעת כי הסימן אינו כשר לרישום אלא אם הוא בעל אופי מבחין, שיבדיל אותו מטובין שניתנים על ידי אחרים. כך, ככלל, לא יירשם סימן הזהה או הדומה לסימן רשום אחר לגבי אותם טובין או טובין דומים. כמו כן, ככלל, לא יירשמו סימנים העלולים להטעות את הציבור בדבר מוצאם של הטובין או איכותם, סימנים שמשימעותם הרגילה הינה גאוגרפית או שם משפחה ועוד. לאחר בחינת הבקשה על ידי רשם סימני המסחר תישלח החלטה הקובעת את הסימן ניתן לרישום אם לאו. במידה וימצא הרשם טעמים שיש בהם כדי לפסול את הסימן לרישום או תישלח למבקש הודעה בכתב המפרט טעמים אלו. במצב כזה יוכל המבקש להגיש תוך שלושה חודשים תשובה מנומקת בכתב ולפרט בה את טענותיו

מדוע כשיר הסימן לרישום. לחלופין, תוך אותה תקופה יכול המבקש להודיע לרשם כי הוא מבקש להשמיע את טענותיו בפניו. במקרה שבו נרשם סימן מסחר שלדעת פלוני לא היה כשיר לרישום, ניתן להגיש בקשה לרשם סימני המסחר למחיקת סימן המסחר וזאת במהלך חמש השנים מהיום שבו נרשם. בקשה למחיקת סימן בשל כך שהבקשה לרישום הוגשה שלא בתום לב, ניתן להגיש בכל עת.

האם אדם המתפטר על מנת לטפל באשתו, עקב מצב בריאותה, זכאי לפיצויי פיטורים?

בהתאם לסעיף 6 לחוק פיצויי פיטורים תשכ"ג-1963 עובר שהתפטר לרגל מצב בריאותו הוא או של בן משפחתו, ואשר לאור הממצאים הרפואיים, תנאי העבודה ושאר נסיבות העניין הייתה סיבה מספקת להתפטרות - רואים לעניין פיצויי פיטורים את התפטרותו כפיטורים. בן משפחה מוגדר, בין היתר, בן זוגו של העובד. לאור הסעיף הנ"ל, על מנת שיקויים

בהתפטרות התנאי שהיא באה לרגל מצב בריאותו של בן המשפחה צריך להיות קשר סיבתי בין ההתפטרות לבין המצב הבריאותי של בן המשפחה. כלומר, שהמניע להתפטרות היה המצב הבריאותי של בן המשפחה או אחד המניעים הממשיים. נטל ההוכחה של הסיבה להתפטרות מוטל על העובד. על העובד להוכיח, באמצעות תעודות רפואיות, כי המצב הבריאותי של בן המשפחה אינו מאפשר לו בתנאי העבודה ויתר נסיבות העניין להמשיך בעבודה אצל אותו מעביד או באותו מקום עבודה ולכן מהווה סיבה מספקת להתפטרותו. במידה ועמד העובד בנטל ההוכחה הוא זכאי לפי צויי פיטורים.

* איילת רייך - משרד עורכי דין וגיבור מתמחה באגודות שיתופיות, בתחום המסחרי-מנהלי-הקלאי וליטיגציה. המידע המופיע הוא כללי בלבד ואין בו כדי להוות חוות דעת מוסמכת או ייעוץ מוסמך. שא"ל ות זמיר נוסף ב: צור קשר - <http://www.ayelet-raich.co.il>

גבעת חביבה
Givat Haviva

חברה משותפת
مجتمع مشترك
Shared Society

שגרירות ארצות הברית וגבעת חביבה מזמינים אתכם לחוויה מוסיקלית חובקת עולם

Jammin Divas

מוסיקת פולק משובחת בביצוע הרכב בינלאומי המועמד לפרס גרמי

ניקול זורייטיס - ארצות הברית
קאת בקל - אוסטרליה
הדר נויברג - ישראל
איפה קלנסי - אירלנד

אמנים אורחים: ג'ורג סמעאן וליאן אהרוני

יום רביעי, 28.5, בשעה 19:00

אודיטוריום גבעת חביבה

הכניסה חופשית! מספר המקומות מוגבל.

להרשמה: 054-4921002

conference@givathaviva.org.il

גבעת חביבה
Givat Haviva

חברה משותפת
مجتمع مشترك
Shared Society

כנס גבעת חביבה השני / מפתחים חברה משותפת בישראל

28 במאי, 2014 | 13:00 - 20:00 | קמפוס גבעת חביבה

הזמנה דעוה Invitation

הצטרפו אלינו ליצירת הקשר בין גופי מסשל, המגזר הפרטי והחברה האזרחית, לחיזוק המרקם הדמוקרטי בישראל

אנו מקדמים בברכה את בואם של מנהיגים בולטים מקרב גופי הממשלה והרשויות המקומיות, נציגים בכירים של החברה האזרחית, המגזר הפרטי, האקדמיה, קהילת התורמים והתקשורת, שיהיו שותפים לפיתוח אסטרטגיות חוצות-מגזרים לבניית חברה משותפת בתחומי החינוך והכלכלה.

הכנס יכול ללוש מושבי דיון, פרזנטציות, הצגת שיטות עבודה מוסלצות, קבלת פנים ואירוע מוזיקאלי שנושא החברה המשותפת במרכזו.

טקס העליה על הקרקע
1950. צילום ארכיון גבעת עוז

שלט הכניסה לגבעת
עוז על רקע השדות

גבעת עוז

כיצד הפכה קבוצה נלהבת של צעירים ניצולי שואה חסרי ידע חקלאי את הפלחה לאחד היסודות הבטוחים והחשובים בהכנסות של גבעת עוז וחבריה הפכו לאליטה של מגשימי העבודה העצמית?

מה" עבודות הריסקוס והחריש נמשכו ימים ארוכים במשמרות במטרה להכין את השדה לזריעה. הזריעה עצמה התבצעה על ידי שני חברים. הטריקטוריסט המקצועי פתח את התלם וסובב את ראשו לעתים קרובות כדי לראות אם מספר שתיים היושב מאחוריו משגיח על זרימת הגרעינים למקום הנכון. "לא ידענו שהשדה מלא מוקשים שנשארו ממלחמת העצמאות. למדנו שאם נתקלים במוקש בעבודת הריסקוס, צריך לעקוף אותו ולהזעיק עזרה. קרה שהלכתי לראות איך מתקרמת עבודתו של אברי ג', פלח חדש, ומה אני רואה? אברי עוסק בשחרור גוש ברזל שבין צלחות הריסקוס. הוא התנצל שנתקל בגוש ברזל. היה זה מוקש גדול שהתפוצץ!"

"דוגמנית", רקדנית וחטובה

עברה תקופה ארוכה עד שהתגברנו על "יערות" הקוצים. בשטח הביצות גדל הזכוכ שגרם לקרחת. הראגה הייתה רבה כאשר מספר רב של חברים קיבלו חום גבוה, חולשה וסבלו זמן רב היות והתרופות לא היו בהישג יד. אין דמיון בין השירות הרפואי של זמננו לתקופה ההיא. מימי החובשת השמנמנת התרד צצה בין חדרי הצריפים העלובים כדי להגיש עזרה ואוכל לנוקמים. ההתמורדות הייתה קשה כי לא פעם חזרה המחלה שוב ושוב.

של מגשימי העבודה העצמית. החברה רה זכתה לכבוד מהחברה כולה, וחבריה חלקו ביניהם משמרות של נהיגה על טרקטור לאורך כל העונה ובכל תנאי מזג האוויר.

החלק הרומי של השדות הגיע עד הכפר זכובה מעבר לגבול של ירדן (היום יו"ש), ורק בסלעים ספורים סומן הגבול. היה פחד מתמיד לא לעבור את הגבול ולגרם לתקרית מיותרת. חלקו הצפוני של השדה היה מכוסה קוצים גבוהים, ולא היה ברור עד איזה מקום התפשטו הביצות (היום באזור המא"גרים). "היו לנו מדריכים מהסביבה. למדנו מהניסיון עם הרבה קשיים. קובי נתן לנו ידע מקוטע על מבנה הטרקטור שיהיה לנו נפט, ולהנעה בבוקר השתמשנו במנואלה. בבוקר קר עפו הקללות עד שהצלחנו להניע, ומי שאיבד את סבלנותו והתייאש רץ לקור" בי, והוא במילת קסם הניע את הטרקטור", נזכר יוספוביץ.

"בטרקטור הגלגלי היה מוט ארוך לנהיגה ובקצה המוט ההגה הגדול. ולמי שהייתה רגל קצרה, היה קשה מאוד להשתלט עליו. טרקטור הזחל היה אטי למדי, והחורש התאמץ לא להירדם, במיוחד בלילות. גם בסיקול אבנים הת"נסינו. טרקטור זחל עם שרשרת ברזל משך אחריו משטח ברזל, והחברים ניקו את השדה באמצעות איסוף האבנים (לפעמים כבדות) והשלכתן לפלטפור-

מוטלת על החברה כולה, והעצמאות מחייבת שיקול דעת קולקטיבי. הובט" זה גם עזרה ממשית על ידי מדריכים ויועצים להכרת מוסדות המדינה כדי שיהיו למרכז המשק שייבחר הכלים לפנות לעזרה.

באותם הימים "האבא" של ההתיישבות העובדת היה הסוכנות היהודית. בתיווכה של התנועה קיבלנו ציוד חקלאי בסיסי במיוחד עבור עיבוד שטחי הקרקע הנרחבים. מיד הגיע טרקטור הזחל עם שרשרותיו הכבדות והטרקטור טור הנוסף דיי-75 עם גלגלי ענק אופ"ני, צלחות דיסקים, וסוג של מחרשה די פרימיטיבית עם כפות ששימושה הראשון היה להתגבר על הקוצים שכי"סו שטח בור גדול. נרכשו כמה כלים לאחזקה והוקם פחון למוסך בניהולו של קובי, שהיה אדם מיוחד באופיו אבל בעל מקצוע טוב וחוש למיכון. לא ידענו על עברו האישי של קובי, כל מה שסיפר לנו פעם על עברו בזמן המלחמה הוא שהיה נהגו של קצין גרמני וכך ניצל. במלחמת השחרור היה בקבוצתו של שני בפלמ"ח, והוא זה שידע להפ"עיל ביעילות את המא"ג (מקלע אחיד גרודי).

מתוך חוש אחריות לעתידנו וכמי "שטעם" כבר את גרגרי האדמה, הת"חיל יוסל'ה לגייס את עובדי הפלחה הראשונים: טומי ו', יהודה א', שוני, אריה הג'נג', ג'ימי ועוד, האליטה

רים של הונגריה, יוסף "יוסל'ה" יוספור ביץ. אבא של יוסל'ה היה האדם הראשון שחזר מהמחנות לכפרו, והוא הצליח להחדש את מכולת הסדקית שלו ולפרנס את משפחתו. הבן סייע לאביו במכולת, אולם בהיותו בן כפר רכש את הידע שלו בחקלאות מטיפול בתרנגולות הבודדות סביב ביתם או מהתבוננות בחקלאי המקום שיוצאים לחרוש את האדמה עם זוג פרדות. הוא עוד לא ידע מה צפוי לו עד אשר הצטרף לתנועה הציונית, שחידשה את פעילותה בהיקף נרחב אחרי המלחמה. וכך מצא את עצמו יוספוביץ צעיר נלהב בשורות תנועת "השומר הצעיר" ורכו הייתה ברורה: לעלות לארץ ישראל ולייסד בה קיבוץ.

זה קרה ב-1948, כאשר הקבוצה הראשונה של מייסדי גבעת עוז הגיעה לקיבוץ כפר מנחם כדי לקבל הכשרה ולהכיר מקרוב את החיים בקיבוץ. יוסל'ה למד שם לנהוג בטרקטור ורכש ידע בסיסי בעבודת האדמה. כעבור כשנה עברה הקבוצה למקום הקבע שלה עם מעט הכשרה מקצועית בהקמת ענפים הנחוצים כדי להניע משק. בשבועות הראשונים עסקו חברי הקבוץ צה בהקמת גדר סביב המחנה, ובעזרת חברים מהסביבה התחילו להקים צרייפים למגורים. מדריכי התנועה הבחירו והסבירו למתיישבים הצעירים כי הדר"אגה להכנסה ולשיתוף פעולה חברתי

גבי דורון תצלומים של גבעת עוז מאוסף ארכיון השומר הצעיר, גבעת-חביבה

כאשר ראשוני המייסדים הגיעו לגבעת חשופת הסלעים ב-1949, וראו במבט סקרני שדה בור משתרע, הם התקשו לקלוט כי הנכס שקיבלו מיועד לפרנסה הוגנת ועליהם להחיות אותו. ענף הפלחה לא נחשב מיד למקור פרנסה. העיקרון האידאולוגי שהנחה אותם היה להיות עובדי אדמה יהודים בארץ יש"ראל.

בראשית הדרך השאלה הייתה: האם נוכל ללא ידע מקצועי וללא התמחות לעמוד במשימה? ענף הפלחה הצמיח גברים שנחשבו אליטת העובדים יוצרי הנכסים. עד היום הזה ענף הפלחה בגבעת עוז הוא אחד היסודות הבטוחים והחשובים בהכנסתנו מהמשק החקלאי.

שיקול דעת קולקטיבי

ייסוד ענף הפלחה, כמו ההתיישבות במקום זה, היה שאיפה ציונית. הרצון להיות עובד אדמה נולד מרעיונות אי"דאולוגיים בלבד, כי אף יהודי צעיר ניצול שואה לא היה מודע למשמעות האמיתית של חפירה באדמה כדי להצמיח חיטה, תירס, סלק סוכר או כל גיי"דול חקלאי אחר. ובוודאי לא מי שהיה בנו הצעיר של חנווני קטן באחד הכפ-

הוצאות ייצור. אם רוצים לקיים משק צריך איזון, יותר הכנסות לעומת ההוצאות. היה קשה לעכל ש"העסק" דורש הבנה כלכלית שלא הייתה באופנה, כי האידאולוגיה של "עולם המחר" הט"ר ירדה יותר את מנוחתנו. על הרווחיות והיעילות בעבודה היו ויכוחים מרים וקשים בין אלה ש"הבינו" בחשיבות המשק לבין אלה שלא התעמקו להבין את הקשר בין עבודה ותרומה מעבודתם. (הוויכוחים לא פסקו עד היום, אם כי ברמה אחרת).

המפנה האמיתי חל כאשר הגיעו המים לשימוש חקלאי. המטעים והפרדס הרחיבו את המשק החקלאי. באותה התקופה נבחר מרכז פלחה חדש, אברי פולק (פלג). הרכו החדש היה שתלטני ועיקש, דרש ביצוע מהיר ויעיל בעבודתו. כישוריו החברתיים התגמדו מול הישגיו בקידום הענף, במיוחד במיכון חדש. ההשקעות שדרש העלו סערות רבות בשיחות הקיבוץ מאלה שדרשו לרסן הוצאות מוגזמות של מיכון על חשבון רמת החיים של כולנו. טענות שכנגד לא חסרו לאברי שדיבר על יעילות, הקלה בעבודות השדה וגם הכי נסה נוספת, ובסוף הוויכוחים החברים "הלא מבינים" במשק הצביעו בעד ג'ון דיר חדש. כך נעשינו מגדלי כותנה עם הישגים יפים. הוצאת העשבים משורות הכותנה הוטלה על החברים אחרי שעות העבודה. כפופי גב עברנו שורות ארוכות של כותנה, שבסוף "דיללה" גם את משתתפי התורנות. באותם ימים לא חשבנו להיעזר בעובדי חוץ או להשתמש בעבודה שכירה. בניגוד כמוכן להי"ו, שבו אנחנו חיים בשלווה ובהשלמה עם העובדים השכירים.

מי זוכר איך פוקי גידל תפוחי אדמה וגזר בגן הירק ובפלחה תירס, כותנה, סלק סוכר? ונטענו מטעים ופרדס, היי"ו נו משק חקלאי והפלחה במרכזו. ועם כל השינויים שעברו בשישה עשורים, הפלחה (גידולי שדה היום) נשארה בסיס מרכזי בהכנסות הקיבוץ.

מהצוות הגדול של הפלחים שעשו ותרמו להקמת משק חקלאי משגשג נשארו איתנו יוס'לה, שיושב כאמור בין דפי הנהלת החשבונות עד היום, ושני (שדמי) שהיה פלח, מרכז משק, מנהל מוסך, פעיל משקי בכל הזמנים. ענף הפלחה הוא לא רק אגדה, אלא גם מציאות.

ומשכה את תשומת הלב של הבחורים בחודשי הקיץ החמים בגופייתה הלבנה על הטרקטור. ג'ימי התלהב במיוחד מהמראה, ואולם שושה ורדי הייתה שם דבר בצוות.

קציר החציר דרש מיומנות רבה

לקציר החיטה נזקקנו לקומביין. קיבלנו המלצה על קומביין ישן בסרפנד (כיום צריפין ליד ראשון לציון), וכל מה שהיינו צריכים לעשות היה להובי"ו לו לגבעת עוז. יוס'לה ויהודה א' נרתמו למשימה. "נסענו למקום כדי להסיע את הקומביין. הקושי היה שהמכונה עם ההנעה העצמית נסעה 6 ק"מ לשעה על הכביש. לקח לנו יומיים לנסוע על הכבישים, שלא היו עמוסים כמו היום. בשעות הערב הגענו לקיבוץ מעברות ושם עשינו את הלילה. למחרת בהר"גשה טובה הבאנו את הקומביין הראי"שון הביתה". גרעיני החיטה בקומביין הוא נשפכו לשק שהיה מולבש על צינור הפליטה ומספר שתיים הופקד על ניתוק השק המלא, השארנו במקום והלבשת שק חדש על הצינור, פעולה שהייתה כרוכה בכליעת אבק מתמדת.

הטרקטור זחל עובד בשדות עמק יזרעאל (מנור) ושולי הרפתנים. איסוף החציר והובלתו למתכן היו סיפור בפני עצמו, ולוותיקים המעטים שנשארו איתנו זו נוסטלגיה היסטורית. בימי הקיץ הלוי"טים יצאו בשבתות בבוקר השכם (בתורנות נוספת) לאיסוף חבילות החציר. החבילות לא היו קלות ולכן עמדו שני חברים עם קלשון ביד להעמיס על משאית הרכב את החבילות. שני חברים נוספים בנו את הערמות, וזה היה

מעבדים את האדמה. צילום ארכיון גבעת עוז

עסק מורכב. לא כל אחד ידע לחבר נכון בין החבילות כדי להבטיח את יציבות הערמה עד ההובלה למתכן. ועוד פרט חשוב... משני החברים המגישים למש"אית עם הקלשון נדרשה התאמה ביכו"לת (בגובה שווה וגם בכוח). רק יושקה ש' האגדי לא הסכים לשותף, אלא עמד בחוזה חשוף ובגאווה הרים כל חבילה כניצחון של אדם עובד. התורנות הסי"תיימה בשעות הצהריים החמות והיינו מותשים אבל שבעי רצון. איסוף סלק סוכר וגידול התירס הוסיף כבוד לממ"לכת הפלחה.

לא רק ציונות, אלא גם הבטחת הכנסה

יוס'לה "הפך את עורו", עזב את ריכוז הפלחה ונעשה פקיד. אחרי הלי"מודים הקים את הנהלת החשבונות של הקיבוץ באותה קפדנות שבה ריכז את הפלחה. בתפקידו החדש הייתה עליו החובה הלא פשוטה להסביר לכל רכז ענף חקלאי שהחלקאות שברשותנו היא לא רק ציונות, אלא גם הבטחת הכנסה ולכל מוצר יש מחיר, ועל כן יש הרבה

קטיף כותנה. צילום ארכיון גבעת עוז

פולו טומי, מבכירי הפלחים והציניקן הנצחי שתמיד רצה להתיישב בתל קציר ולגדל שם בנות. טומי מצא מיד שם הולם לטרקטור הזחל הכבד והמגושם, "איוון האיום" (כשמו של הצאר הרוסי המיתולוגי הכולי"כול, ולא ג'ון דמי"אניוק). הזחל הענק דרש מיומנות רבה ולא ניתן היה לתפעלו ולהניעו מבלי לגרוז את כל נקניקי השרשרת בתוספת מספר קללות הונגריות עסיסיות... המאמצים של הפלחים נשארו פרי והם הצליחו לגדל חיטה. היבול הראשון היה 500-600 ק"ג לדונם (במונחים של היום, כמות מוגזמת). יום אחד הצטרפה לצוות העובדים עובדת נוספת, צעירה בת 20, "דוגמנית", רקדנית וחטובה שהתקבלה בהיסוס. העקשנית לא ויתרה, תמיד רצתה להפגין את עצמאותה

יוס'לה מספר שההתמודדות עם הבי"צות הייתה מאוד מורכבת וטמנה בחובה מספר לא מבוטל של אנקדוטות. "יהי"דה אלפר היה חבר שהחשיב את דעותיו הנחרצות בנושאים שונים ותמיד ידע מה עליו לעשות. הוא עבד בקלטור, ואני בדיוק סיירתי בשדה. ראיתי אותו רץ לקראתי וצועק: 'הטרקטור שלי הולך ונעלם ובקושי חילצתי את עצמי'. לא ידעתי אם זו אמת או ברדיה, הגענו למקום ונדהמתי לראות שרק הצינור של האגוז מוזקק מהמים. חילוץ הטרקטור היה סיפור ארוך עד אשר גייסנו עזרה ועוד כלים".

בחלוף השנים ובתמיכת הקרן הקיימת הצליחו טכנאי שימור הקרקע לנקות את שטח הביצות. את הטרקטור הנוסף שצירפו לנו למאגר המיכון קיבל לטיי

קיבוץ גבעת עוז בהווה

אחיי גיבורי התהילה

פנימיית בני הקיבוצים "נחשון" בבית הספר החקלאי עירון - הם הלכו בשדות ולא שבו

עוזי בן צבי, עמיעד,

תמונות אתר יזכור ועוזי בן צבי

בתחילת שנות השישים חיפשה התנועה הקיבוצית על כל אגפיה פתרון חינוכי למה שנחשב אז "תלמידים קשיי חינוך". אני מניח שלרובנו היו הפרעות קשב וריכוז, אבל בימים ההם טרם ה"דיטלין" רובנו היינו נפלאים ממעגל החינוך - אלמלא אותו בית ספר על מסגרתו הנוקשה, לא היינו מצליחים לסיים את מסלול י"ב כיתות בהצלחה (מי יותר ומי פחות).

פנימיית הקיבוצים "נחשון" כללה בתוכה את כל מי שהגיע מהקיבוצים וכן תלמידי פנימייה לא קיבוציים שנשמעו היטב ביננו. היינו יחד, תלמידיים עד י"ב בחדרים של ארבע-ארבעה, על מיטות קומתיים בבנייני הפנימייה הישנים, שם על יד מגדל המים בכניסה הצפונית. אם הבית, עדה, מרמת יוחנן, הייתה אולי בת 40, אבל לנו תמיד הייתה נראית אישה מבוגרת וקפדנית ששמרה שבניין הפנימייה יהיה נקי ומסודר, זה לא היה פשוט כי היינו חבורה די מופרעת.

המדריך הקבוצתי שלנו, יורם גדיה, מבוגר מהבוגרים שבינינו בשלוש שנים, גם הודריך, גם נתן מסגרת ומשמעת, וגם עזר לנו לא מעט בהבנת נבכי המתמטיקה.

למדנו בכיתות בהתאם לרמתנו, עלינו מרמה לרמה ככל שהשקענו יותר בלימודים, במקביל עברנו בכל ענפי החקלאות, מי בפרדס ומי בפלחה, למדנו הפעלת כלים חקלאיים, טרקטור וגלגלים ושרשרת, הייתה גם רפת והיה גם לול, חממה ונוי.

בבית הספר היו מורים בלבד, משהו שלא רואים כבר היום, מהמנהל יהודיה יניב ז"ל ומטה, כולם היו מורים שהקפידו על קלה כחמורה, המשמעת בכיתות הייתה נוקשה, עומדים היינו כאשר המורה היה נכנס לכיתה, ופה ושם גם חטפנו, כך הצלחנו גם ללמוד, ולסיים, כולנו, עם תעודה, י"ב כיתות, גמר ובגרות.

היינו בסך הכול קבוצה מגובשת מאוד, היו בשכבה תלמידי פנימייה ותלמידים חיצוניים, יהודים, ערבים ודרוזים, האווירה בבית הספר הייתה טובה בדרך כלל, ולא זכור לי שום סימן של גזענות משום סוג.

או התחילה הכוננות שלפני מלחמת ששת הימים, יוני 1967, ממש באמצע

הבגרות ומבחני הגמר, אנחנו, הקיבור צניקים נשלפנו לקיבוצים כדי להחליף את הגברים שגויסו, ככל ענפי הקיבור, המורים כולם גויסו, ובבית הספר נשארו ה"עירוניים" כדי לטפל במשק החקלאי.

המלחמה תמה, חזרנו לסיים את הבחינות, ורובנו גויסנו מיד, מחזור גר במכר הוקדם ליו"א אוגוסט, ולא נשאר זמן לכלום. רובנו התגייסנו לקרבי, מי לשריון ומי לחילות האחרים, המדינה נה שעכשיו נפרשה מגדות הסואץ עד קוניטרה, דרשה עוד ועוד חיילים ואת הגדלת הצבא בצורה משמעותית.

כן, ואז פרצה מלחמת ההתשה, מבצע כראמה, מלחמת יום הכיפורים ומלחמת לבנון הראשונה, והכיתה התחילה להתרוקן, ממש כך.

ראשון הנופלים מהקבוצה היה מוטי

סגן מוטי הרמן ז"ל

רב"ט יוסי בירנבוים ז"ל

סגן זמי רבר ז"ל

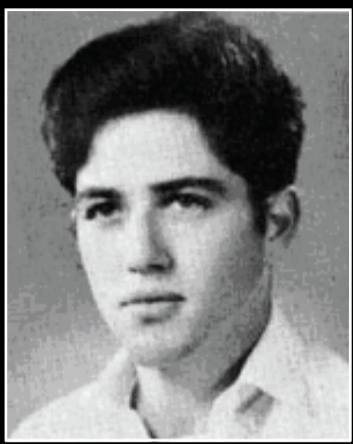
סמ"ר יהודה רייזנר ז"ל

הרמן ז"ל - קצין הנדסה - שאמנם לא היה קיבוצניק, אבל היה הציר המרכזי של קבוצת "נחשון". מנהיג אמיתי,

צילום: עוזי בן צבי

חללי בית הספר החקלאי עירון חדרה

טוראי זאביק אלתרמן ז"ל

סמל אבינועם אלכסנדרוביץ' ז"ל

מוקש גרע חייו על גדות תעלת סואץ. אחריו היה זה יוסי בירנבוים ז"ל תכול העיניים ממעוז חיים, חברי לחדר בפנימייה, צנחן, נהרג בתעלה.

מבצע כראמה לוקח חבר נוסף לחדר שלי, את זאביק אלתרמן ז"ל ממש מר השרון. יחד עמו במבצע הזה הלך מאיתנו בני נטר ז"ל מדגניה, ואחריו בבקעת הירדן נפל ירון לנדמן ז"ל מאילת השחר.

כחורש לפני מלחמת יום הכיפורים נפרדנו מזמי רבר ז"ל, קצין בסירת מטכ"ל מעין גב. במלחמת יום הכיפורים אני מאבד חבר נוסף מחדרי, את יהודה רייזנר ז"ל מיפעת, וחבר לכיתה את אבינועם אלכסנדרוביץ' ז"ל, שגם לחם עמי בדרום באותה החטיבה.

אשר איזק ז"ל מכפר סירקין נפטר במהלך שירותו.

גם בי נגע המוות שוב ושוב במלחמת יום הכיפורים, אבל איך נכתב בספרות: "אל המוות הישרנו מבט והוא השפיל עיניו", אולי כדי שיהיה מי שיוכל לספר על פנימיית הקיבוצים הוו. אבל זה ממש לא רצה להיגמר, וזה נמשך ונמשך:

זאביק אלזני ז"ל מרמת רחל גם הוא מהחדר שלי, לא שרר את השבר של מלחמת יום הכיפורים ונטל את חייו כמו ידיו, קצין הצנחנים, בן ניצולי השואה, לא עמד במעמסה, יוסי וזילהלטר ז"ל ממשמר השרון, בתאונת דרכים, עודד וז"ל מאפקים בתאונת דרכים, וככה זה נמשך ונמשך, איבדנו גם את המדריך יורם גדיה ז"ל ממש אחרי כנס הכיתה בפארק הירקון, הלכו בדרך כלל בשיר: אילני דורון ז"ל, בכר יוסי ז"ל, בכר שלמה ז"ל, דני קסלר ז"ל מנצר סירני, והרוח החיה בכנסים שלנו ברוי

ריה (קוקי) יהושע ז"ל. ביום שישי, 2 למאי, הגענו כולנו להיכן שעמד פעם בית הספר עירון. בנייני הפנימייה הישנים נהרסו כבר מזמן, כולל מרכז בית הספר, המדשאה הגדולה וחדר האוכל, בתי המגורים של הסגל, כל זה נעלם ואיננו. במקום פועל בית ספר חרתי של רשת "עמית" ושם ציורי לו "שירת העשבים". בנייני הפנימייה ה"חדשים" ששימשו אותנו שנה אחת, שאליהם נכנסו בראשית 1967, עומדים סגורים ואטומים על יד מגרש הספורט הישן.

ממש על יד אולם המופעים הישן שעדיין עומד על תלו, שם נבחנים היינו בבחינות הבגרות, הוקמה האנדרטה לזכר בוגרי בית הספר, הוריו של מוטי הרמן תרמו כסף, ואנדרטה מכובדת הוקמה. עתה לאחר מאבק ממושך נגד הריסתה היא זוכה להכרה, ולוח שיש שחור שבו נצרכו שמות הנופלים הוקם לידה, מחליף את הלוחות הישנים.

הרשימה ארוכה. 44 מהבוגרים נפלו בקרבות, 37 מתוכם בוגרי "פנימיית הקיבוצים". לא פשוט לעמוד שם, בבוקר יום שישי כשהשמש מכה ללא רחמים. לא מעט בוגרים עומדים שם מול האנדרטה המחודשת, ומשתתפים בטקס שבו לוקחים חלק ראש עיריית חדרה, גם הוא מבוגרי בית הספר, על הלוח חרוטים שמם של שני אלופי משנה מבוגרינו שנפלו בקרב, אל"מ אברהם חירו ז"ל, ואל"מ נביה מרעי ז"ל.

היה לי עצוב מאוד שם, ללא כל חבי ריי לכיתה, לחדרי בפנימייה, הרגשתי בודד, זר ומעט מנוכר, אבל האנדרטה הזו חייבת לעמוד, ולהזכיר לכולנו את המחיר הנוראי של עצמאותנו.

להיות או לחדול

"הדס חסיד", תערוכה אישית של הדס חסיד בגלריה ג'ולי מ.

שום היותם "דברים שנראים אך לא מתבוננים בהם", וכן על שום היו"תם ככר מעוצבים ולפיכך אין צורך לעצבם מחדש. עבודתיה של חסיד מעלות גם על הדעת את הפרדוקס המצוי בדפי "מורעות האבל" של גד עון גכטמן, שהיה בהם מאקט ההנצחה העצמית והאמונה בניצחון האמנות על החיים ובנצחיותה.

תערוכה שאין להחמיצה.
**הדס חסיד, "הדס חסיד", גל-
 ריה ג'ולי מ. תל אביב, עד
 24.05.14**

קסלי מעין הזרה - כאילו אין לה יד בהעקת דיוקנה האמנותי - וריחוק אירוני מההתמכרות ל"נרקיסיזם אינ"טרנטי", מצבירה של "לייקים" ומצ"בירה של "עוקבים" בטוויטר ו"חברים" בפייסבוק, כראיה לקיומך ולחשיבותך בעידן הווירטואלי.

עבודתיה של חסיד בתערוכה הנוכחית ניוזנות, בין היתר, מצוירו המוקדמים הנאודאדאיסטיים של ג'ספר ג'ונס כדוגמת "דגל" ו"לוחות מטרה", אשר בנוגע לבחירה בהם כמושא ציוריו טען שהם נבחרו על

ולספחים המסיחים את הדעת כדוג"מת פרסומות, סמלילים, "חלונות חי" פוש" וציורים של עמיתיה, המופיעים כמלווים צמודים המקיפים מכל עבר את הכתוב על אודותיה או את ציו"ריה. בעשותה כך, וברישומה העמלני והדקדקני ובבחירתה בדימויים אינ"טרנטיים מן המוכן, בדימויים, ככתוב בטקסט התערוכה, "שמהיותם מוכרים מדי הם מכתבים לעין רפרוף", היא מרככת וממתנת את מה שיכול להי"ראות בתחילה כעיסוק נרקיסיסטי בשיווק עצמי, בהאדרה עצמית ובהנ"צחה עצמית, או, ככתוב בטקסט התע"רוכה "מענישה את עצמה על התשוקה להיראות". אולם בבחירתה של חסיד לצייר ולהעתיק את דיוקנה האמנותי הווירטואלי, דיוקן מ"יד שנייה", כפי שהוא נתפס ומשתקף בעיני מבק"רי אמנות ואוצרים ומתובל בנתונים עובדתיים, היא יוצרת באורח פרדו"י

כשנה וחצי, ערוכים בהתאמה לסדר הופעתם ב"סולם גוגל", קרי על פי מדרג התוצאות של גוגל. הם מתעדים טווח נרחב של תוצאות, החל מהאתר המתייחס ל"פסקי דין והחלטות שבהם מופיע הגר הדס חסיד", עבור במאמר ביקורת מאת סמדר שפי אודות "ירי" קות וניגובים של הדס חסיד: מרחב לא מוגן", ואתרי המוזיאונים שבהם מצוין שמה ו/או הסבר ופרשנות על אודות ציוריה המוצגים בתערוכותיהם, וכלה בדף הרשומה של האמנית באתר של גלריית ג'ולי מ. שבה מוצגת תערוכ"תה.

חסיד אינה "עורכת" ואינה מצנזרת את האינפורמציה על אודותיה ואינה נוקטת שיפוט בין אינפורמציה חש"רה לזניחה ובין מרכז לשוליים. הציור שלה, באקט של נאמנות ל"דמוקרטיה חזותית" או לצו פוסט-מודרניסטי, מעניק ערך שווה למידע על אודותיה

עבודותיה של הדס חסיד מיועדות למיטיבי מבט. ציוריה בתערוכה הנוכחית הקרויה על שמה - "הדס חסיד" - בדומה לעבודות קודמות שלה, מוצ"בים בדיוק על הקו הדק שבין "להיות או לחדול". הם מבקשים בה בעת גם לסגת מתחת לסף תשומת הלב של הצופה, ולהפוך לכמעט "שקופים", וגם להיות אובייקט אמנותי רפלקטי" בי ולזכות בהכרה בחשיבותם ובמרכ"זיותם.

בתערוכה הנוכחית, החכמה והי"מושבתה, מוצגים ציורים המכילאים בין ציור היפר-ריאליסטי ובין מסו"רת הרדימייד. חסיד העתיקה, בציור דקדקני ובעמלנות מפרכת, בעפרונות צבעוניים על נייר בגודל אחיד, את דפי התוצאות שעלו על צג המח"שב לאחר שהקשיחה את שמה בגוגל. הציורים בתערוכה, שצוירו במשך

הכול אודות אמא

"מה שנשאר" הוא מיצב אמנותי של אורה בנטוב-רון, חברת קיבוץ משמר העמק, המהווה מסע בזמן בעקבות הזיכרון ולמען הזיכרון

"מה שנשאר". צילום יובל דניאלי

המיצב נבנה מאוסף של פריטים, ועל המתבונן בו להרכיב אותם, כמו הרכבתו של פאול. רק כך ניתן לרדת לעומקו. סך מרכיביו נות"נים את התמו"נה השלמה של היצירה.

במרכז המי"צב, במרכז של הגלריה הלבנה, עומד היער השרוף והשחור הנוגע ל"אנוגע בתקרה. היער מלא מגני רוד צהובים (הטלאי הצהוב), וכ"כוכבים זוהרים על ענפי העצים, וכ"לנשמות הטהורות שנטבחו בו.

בתחילתו של היער ניצבת מצבת זיכרון צנועה לנרצחים בצורת מגן דוד.

אמא ציפורה לא דיברה בכית על אבלה האישי בהיוודע לה על רצח משפחתה.

מצאתי לנכון לצטט מדבריה של אורה בדף שחולק לבאי התערוכה: "ומה שנשאר משם... נשארה אימא

וחצי נוסעות לבויבריק, אותה עיירה יהודית המוכרת לכולנו מסיפוריו של שלום עליכם. כפי העם שמה בוכרקה, עיר ואם בגליציה.

אורה הפעוטה זוכרת עצמה יושבת על ברכיו של הדוד משה במרפסת בית המשפחה, או אולי זה זיכרון חז"ר תי מתמונה שנשארה לזכרת מהבי"קור, רגע לפני בוא האפלה. המרפסת מעוטרת בעבודת ברזל אמנותית, רומנטית וקישוטית, מלאת יופי של עיירה יהודית של פעם. מרפסת קטנה השומרת על חזוניה הבורגנית. התצ"לום של אורה עם הדוד משמש כרקע להזמנה לבקר בתערוכה.

הביקור השני התרחש ב-2006. ההורים נפטרו ושתי האחיות, אורה ואלישבע (בליווי בעליהן, אמרי רון ז"ל ומשה אכמון), החליטו לבקר במחוזות הילדות של הוריהן. לנסות ולגעת בשורשי המשפחה. אורה מגי"עה שנית לבויבריק (כיום באוקראי"נה). הפעם זה ביקור טעון, של אמנית בשלה, שיודעת שבעיירה הקטנה הזו של שלום עליכם ואמא ציפורה הת"רחש רצח נורא של תושבי העיירה היהודית בערב פסח תש"ג - 1943. 29 נפשות ממשפחת רידליך (משפ"חת האם) הובלו אל גיא ההריגה ביער ונורו אל הבורות שחפרו כמו ידם. משימה לא פשוטה לקחה על עצמה

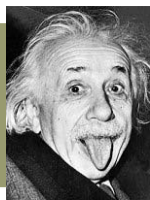
יובל דניאלי
**יצחק, במסופר, לא הועלה קורבן.
 הוא חי ימים רבים,
 ראה בטוב, עד אור עיניו כהה.
 אבל את השעה החיה הוא הוריש
 לצאצאיו.
 הם נולדים
 ומאכלת בלבם.
 (חיים גורי, "ירושח")**

"מה שנשאר" הוא שמו של מיצב אמנותי שיצרה והקימה האמנית אורה בנטוב-רון, חברת קיבוץ משמר העמק. המיצב ממוקם, ולא במקרה, בגלריית הקיבוץ ומהווה מסע בזמן בעקבות הזיכרון ולמען הזיכרון. נקודת המו"צא של אורה היא משפחתה הפרטית ובעיקר מחווה מלאה אהבה לאימא ציפורה. קיבוצה משמר העמק הוא "שרה ההמראה" שלה, ממנו היא ממ"ריאה אל מחוזות רחוקים שבהם היא מחפשת את שורשיה, אך אליו היא תמיד חוזרת.

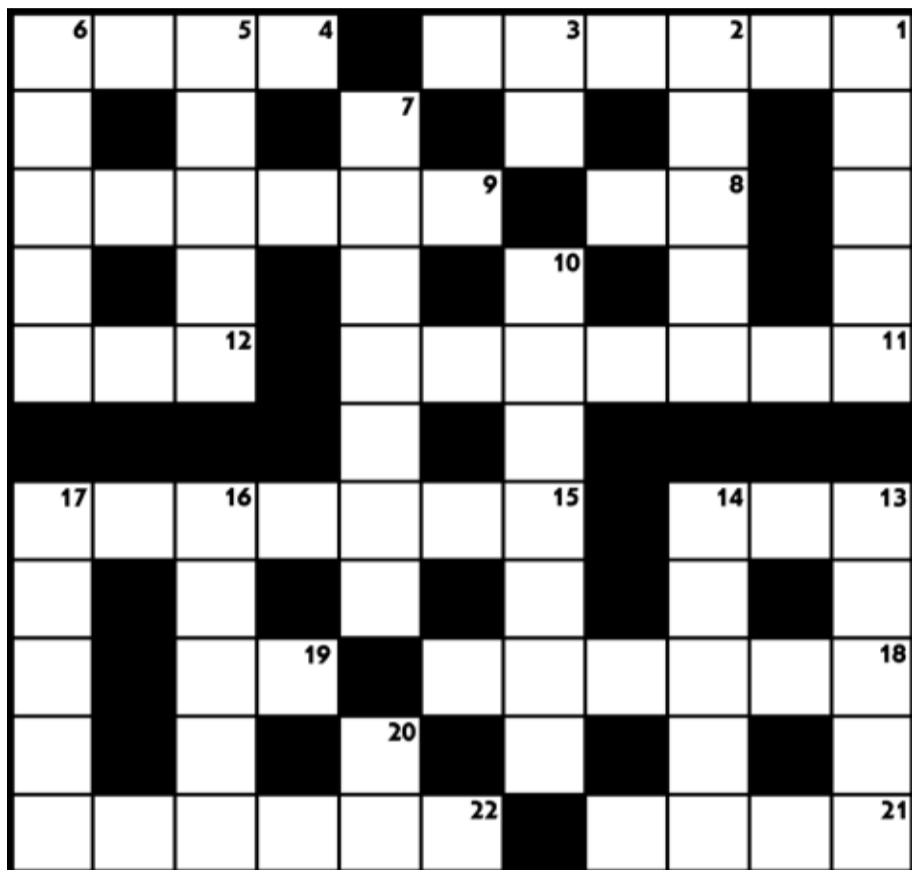
מיצב הזיכרון המשפחתי של אורה מחבר בין שני מסעות שקיימה בעיר הולדת אמא בהברל של 68 שנים. המסע הראשון התרחש טרם מלחמת העולם השנייה, ב-1938. האב מרדכי בנטוב היה בשליחות תנועתית בוור"שה. ציפורה ובתה אורה בת השנתיים

ציפורה - אישה יפה, חכמה, חמה ומיוחדת. ונשארה הנחמה שהיא מצאה לאחר האירועים הנוראיים שלא שח"זרה באוונטי ובעיניי - הנחמה שמצ"אה בנו, במשפחתה האוהבת. ונשארה העשייה שלה, לצד שתיקתה - עשייה ביחד עם אבא, בהקמת הקיבוץ, בה"קמת המדינה, בהקמת המשפחה היפה שגדלו בה בנות ובני בנות נפלאים והמשיכו את השושלת. ונשאר זכרה של אימא".

אורה בנטוב-רון, "מה שנשאר", גלריית משמר העמק, עד 26 במאי

תשבץ היגיון מס' 76

מאוזן:

1. ראפר קטן וליצן (6); 4. מעופף שאספו אותו (4); 8. (עם 3 מאונך) גמל חסר ידע אך אמץ ובעל תושיה (כ"ח) (4); 9. עובדים עם העובד הסוציאלי שישנו (6); 11. מתנקש כמו הלבנה בשרב (3,4); 12. איזה קצין מתקבל אצל האורתופד? (3); 13. פחד מוחי (3); 15. מה אכלתי כשבישרתי לגרפונקל שמייסד הנצרות קוף? (7); 18. הודיעה מראש שעליו לשחרר את כף האיסוף (6); 19. ראו 20 מאונך; 21. שיער הקשיש כמו ים מקומי (4); 22. קובע עם מישהו על מתן תשובה שלילית לגבי הגדלה מקסימלית של התמונה במחשב (3,3)..

מאונך:

1. איזה חוש מעוררים נזליו של חטיף הבוטנים? (5); 2. בגלל תכנית טלוויזיה מזיקלית ברואנדה (ש) (5); 3. ראו 8 מאוזן; 5. הבאה לשידור של כתבה על העכביש הכי פעיל בעולם (ש) (5); 6. במאי הפורנוגרפיה הפסיק את הסצנה בגלל סם ההרדמה (5); 7. משהו עצום ימס בטוב (7); 10. בנו של למך נמנע מלחקות כבשה בנגב הצפוני (4,3); 13. איבדת אותה בעודך נודד (5); 14. ניווטו עם רכב שנגמר (5); 16. אביבי צעק על זה שעובר מפה לאוזן (2,3); 17. מה יאכל לוי בשובו? (5); 20. (עם 19 מאוזן) אוריד את הכלוא (4)..

תשובות לתשבץ הקודם, מספר 75:

מאוזן: 1. מחלימה; 4. מצער; 9. מצברים; 11. מפתח סול; 12. תחת; 13. פני; 15. כרטיסים; 18. אשקלון; 19. נדחף; 21. תבנה; 22. ספירלה.
מאונך: 1. מושלם; 2. לוחמת; 3. מחנה; 5. צורמת; 6. רעמות; 7. חצי ליטר; 10. מסר כפול; 13. פראות; 14. ירקון; 16. סידור; 17. מרוצה.

היפה, הטוב והטעימה

הצגה טובה, סרט ישראלי נהדר ומסעדה כפרית שווה בחבילה אחת

מפריח היונים. צילום יחצ

במיוחד את שפתם של יהודי עיראק, שהיא שפה יהודית ערבית מיוחדת. הסרט צולם בישראל, וצוות מקצועי גדול, בניצוחו של מיגל מרקין הגדול, שחזר את בגדד של 1950. נצרת, יפו, אבו גוש, ירושלים, דרום תל אביב, עכו ובאר שבע נבחרו כלוקיישנים מר-כזיים לצילומים. הבתים, התלבושות האותנטיות והשפה הקימו לתחיה את הרחוב הבגדדי הטיפוסי ואת ההווה האותנטית המיוחדת של יהודי עיראק. "מפריח היונים", סרטו של נסים דיין מאת הסופר אלי עמיר, בכיכובם של דניאל גר, יס' מין עיון, אורי גבריאל, יגאל נאור, מנשה נוי, רון שחר, מירה עוואד ואהובה קרן. אהבתי, סרט מרגש ואותנטי על משפחה יהודית מבגדד שעוברת תלאות בשל הזיקה לציונות ועד להגשמת העלייה לארץ. לכו לראות.

שוק מסעדת "ארטישוק"

מסעדת ארטישוק. צילום נגה רוזנברג

אירה קובלובה פתחה לפני כשלושה חודשים את מסעדת "ארטישוק" במושב גאיה. מסעדה מגוונת עם אוכל איטלקי, צרפתי וישראלי, בני-צוחו של שף אנדרה בלקין. הגענו למקום, המסעדה רומנטית וקסומה, טבולה בירק, יש אפשרות לשבת בתוך המסעדה המעוצבת או בחוץ על הרק המקורה. בחרנו לשבת בחוץ, בצל, עם כל הירוק-ירוק מול העיניים. הזמנו שתי ארוחות בוקר, והן הגיעו בצלחת גדולה ועשירה ובמחיר אטרקטיבי שבין 42-46 שקל. המנות טעימות, טריות ועשירות. אהבנו מאוד. בנוסף לארוחות בוקר התפריט מכיל גם בשרים, פסטות, דגים. ארוחות ילדים: פסטה (24 שקל) שניצלונים עם צ'יפס (32 שקל) והמבורגר ילדים 180 גר' על לחמנייה וירקות בליווי צ'יפס (36 שקל).

עוד במקום פינת משחקים לילדים ופינת חי. מסעדת "ארטישוק" היא מקום רומנטי וקסום עם אוכל טעים באווירה כפרית. בטוח נבוא שוב. אהבנו.

המסעדה ממוקמת באזור עשיר בטיולים בטבע המדהים של הדרום. היא פתוחה כל ימות הש' בוע, 9:00-22:00, מושב גיא, משק 42. טל': 053-7226605, 08-850-1300

נגה רוזנברג

מאמא ליה: "עת דודים"

המחזה "עת דודים" של תיאטרון הבימה מברר סס על ספרה של מירי ורון באתו השם. עיברו את המחזה רועי רשקס ומירי ורון, ואיציק ויי-נגרטן ביים. המחזה מתרחש בלבנה של תל אביב בשני פרקי זמן - אמצע שנות השלושים, והיה פוגה הראשונה במלחמת השחרור ומעט אחריה. במרכזו המאמא, אם משפחה דומיננטית שעלתה ארצה עם שלושת ילדיה מהעיר מינסק. המאמא מנהלת ביד רמה את חייהם של ילדיה ובני זוגם, ולפעמים אף מעירה לריבוננו של עולם כשטעה לדעתה. היא עושה כל זאת בהומור, בעוקצנות, ובעיקר בנאמנות אין קץ לצאצאיה במאבקייהם אל מול שאר העולם.

הדרמות המשפחתיות מתרחשות בצלם של אירועים היסטוריים, מימי העלייה החמישית, הגעתה של האלטלנה לחוף תל אביב ועד למלי-חמת השחרור. השמחה וההתרגשות על הקמת בית לעם ישראל לאחר אלפיים שנות נדודים, מעורבת בכאב הנורא של המחיר שאנו משלמים עד עצם היום הזה.

משחק מצויין בניצוחה של ליא קניג הגדולה, קאסט משובח, שילוב שירי ארץ ישראל היפה והטובה מניבים לנו הצגה קלילה ומהנה. משתתפים: ליא קניג, רוברטו פולק, אמנון וולף, תומר שרון, טלי אור, דניאל סבג/מוטי לוגסי, אילנית גרשון, נוגה שחר ואולן גוימן.

"מפריח היונים"

הסרט "מפריח היונים", המבוסס על הרומן רב המכר של הסופר אלי עמיר, בכימויו של נסים דיין מספר את סיפורו של פאפי (דניאל גר) בן ה-16, בן למשפחה ציונית המתגוררת בבגדד, ומביא את סיפורה של משפחה יהודית עיראקית, על אורח חייה, יצריה וההתמודדות היומיומית והקיומית שלה.

הסרט מתאר את ימיה האחרונים של קהילת יהודי עיראק בתחילת שנות החמישים של המאה העשרים.

בחירתו הנכונה של דיין לנהל את הסרט כולו בערבית שבה דיברו יהודי עיראק מעניקה ל"מפריח היונים" לגיטימציה וייחודיות לשפתו של היהודי שעקר מארצות ערב.

אהובה קרן תרגמה את התסריט לשפה העי-ראקית ומגלמת את האם נעימה. היא הדריכה את השחקנים עד שיכלו לדבר עיראקית שוטפת, ובזכותה חזר נסים דיין לעשייה קולנועית לאחר כמעט שלושים שנה מאז סרטו הקודם. דיין ציין כי הפרויקט קסם לו והוא הרגיש כי הוא פותח צוהר לעולם מופלא שחלף ועבר לו.

רוב השחקנים, צעירים ומבוגרים כאחד, למרו